

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Písemná práce k bakalářské zkoušce

**Spolubytí se starými lidmi v „Denním centru
Ch.Jordana“ Židovské obce Praha**

Podtitul: „Pohled dobrovolné pracovnice“

Studijní obor:

Sociální práce se zaměřením na komunikaci

a aplikovanou psychoterapii

Iveta Krčová

2006

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Praze dne .....

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování chci věnovat Doc. Anně Hogenové, která byla moji vedoucí práce a která mi pomohla vymezit cíl mé práce i doporučit literaturu nezbytnou pro hlubší pochopení tématu mnou zvoleného. Dále chci poděkovat PhDr. Kateřině Tlusté, vedoucí Denního centra seniorů Ch. Jordana, Aleně Sieglové, zástupkyni vedoucí, které mi byly oporou jak po odborné, praktické i lidské stránce mého působení v Denním centru. Chci poděkovat i klientům centra, kteří byli ochotni se mnou vstoupit na nejistou půdu „Vzpomínání na...“. Nakonec i ŽOP, kde navštěvuji školení „Různé chutě judaismu“ a kde mohu hlouběji proniknout do způsobu dějin, myšlení a výkladu textů i odkazů židovské literatury a kultury.

Obsah:

1. Úvod	6
2. Dějiny židovské kultury	8
Židé v Českých zemích a na Moravě.....	11
2.1 Židé v Československu od nástupu fašismu po současnost.....	14
2.2 Mýtus a rituál.....	15
2.3.1 Mýtické a rituální aspekty v judaismu.....	17
2.3.2 Židovské svátky	20
3. Staří lidé	23
3.1 Specifika židovské seniorské populace.....	27
3.2 Charakteristika Denního centra Ch.Jordana.....	28
3.3 Etická část.....	32
3.3.1 Etické zásady judaismu.....	34
3.3.2 Etický kodex Denního centra seniorů.....	36
3.4 Skladba personálu a jejich kompetence.....	38
3.5 Podpora dobrovolnických aktivit.....	39
3.6 Přehled aktivit Denního centra a denní účast na nich.....	40
4. Vznik středečního „Vzpomínání na...“	47
4.1 Struktura a cíl setkání.....	48
4.2 Volba témat setkání.....	48
5. Mé postřehy	49
5.1 Rozbor mého vztahu se starými lidmi.....	50
5.2 Rozbor mého vztahu s pracovníci.....	50
5.3 Návrhy na zdokonalení.....	51

Závěr	53
Literatura	55
Internetové odkazy	56
Přílohy	
Davidova hvězda.....	2
Etika biblické knihy „Příslaví“.....	2
Stručný slovník židovských pojmů.....	7
Životní příběh paní V.....	11
Vyjádření klientů Denního centra.....	13
Výběrová literatura k judaismu.....	14
Obrazová příloha	

1. Úvod

S židovskou kulturou jsem se poprvé setkala ve svém rodném městě Boskovicích na Moravě. Takřka střed města protkávalo, jako dlouhá nit tzv. „Židovské město - ghetto“. V době mého dětství, bylo to v šedesátých až sedmdesátých letech, jsem cítila velký obdiv k této kultuře, architektuře, i „velikosti“, ale cítila jsem zde i nedostatek „života“. Židovské město bylo pro mne plné staveb, lidí, ale zároveň bez „ducha“. Něco mi na něm chybělo. Dnes již vím, že to, co mi zde chybělo byl „vztah“. Lidé, kteří po II.sv.válce začali obydlovat tuto část Boskovic, byli vzdáleni historii, kultuře i rituálům, které se v dobách života boskovického židovského města odehrávaly.

K volbě tématu mé práce jsem přistoupila poté, co jsem měla možnost se alespoň částečně a na určitý čas, stát součástí velice osobního a upřímného společenství „Denního centra Charlese Jordana“. Toto denní centrum je spravováno Židovskou obcí Praha a hlavní náplní centra je péče o své staré spoluobčany. Po létech jsem si tak začala odpovídat na mnohé otázky z mého dětství, dospívání i dospělosti. Podnětem k mé práci byly také přednášky, které jsem navštěvovala při studiu na PVŠPS v Praze a zájem o staré spoluobčany.

V souvislosti s mou bezmála tříletou praxí jsem se seznámila, alespoň částečně, s problematikou židovské populace žijící na území České republiky. Největší pozornost jsem v průběhu mého působení věnovala propracovanosti sociální a zdravotní péče věnované seniorům ŽOP, kdy tato péče starým lidem je nabízena komplexně s hlavním důrazem na rovnováhu tělesných i duševních funkcí klienta. Při práci se starými lidmi je využíváno nejnovějších poznatků z oblasti lékařské, psychologické, sociální, geriatrické, rehabilitační, ergoterapeutické a dalších. Cílem ŽOP i „Denního centra“ je snaha o zajištění co nejdelšího

samostatného a nezávislého života členů obce a jejich co možná nejdelší aktivní spolupráci na svém životě.

Svou práci jsem rozdělila do pěti hlavních kapitol, které vnitřně dále člením:

Úvodní kapitola je věnována teoretické práci, kde se velmi stručně zaměřuji na seznámením s historií, počátky a kulturou Židů. Nastíním také problematiku 20.století, která vedla k aktualizaci pojmu antisemitismus, pojmu holocaust.V této kapitole uvádím také výčet židovských svátků, které jsou důležitým spojovacím kulturním momentem pro všechny členy židovské obce na celém světě i pro všechny židy, kteří alespoň částečně udržují některé rituály, které jim byly předány jejich předky .

Druhou kapitolu jsem se věnovala charakteristice stáří a specifikům pro staré občany navštěvující Denní centrum CH.Jordana ŽOP. V této části je mým cílem seznámení s pracovištěm, klienty i pracovníky Denního centra a smyslem spolubytí o které velká většina zúčastněných usiluje. V Etickém kodexu, vytvořeném vedoucí Denního centra Dr.Kateřinou Tlustou chci upozornit na propracované body, které jsou s cílem ale systémově pro konkrétní pracoviště vypracovány. Dále se zmiňuji o podpoře dobrovolnických aktivit v tomto zařízení.

Závěrečná část je již zaměřena na moji vlastní práci se starými lidmi, kteří navštěvují dopolední program „Denního centra“ ŽOP. Tito klienti mají vzhledem ke svému věku specifické nároky na činnosti, kterých se v dopoledním programu účastní. Ve středeční části dne mi bylo umožněno vytvořit si vlastní program pro seniory s názvem „Vzpomínání na...“ Zde jsem si mohla vyzkoušet své nově získané poznatky v praxi a vzájemně je konzultovat se zaměstnankyněmi Denního centra seniorů Ch.Jordana v Praze.

2. Dějiny židovské kultury

V kapitolách 1. – 1.1.2 budu vycházet z prací autorského kolektivu Sadek, V., aj. (1997)

Historie židovského národa pokrývá rozsáhlé časové období. V jeho počátku se dostaneme až k samotnému stvoření světa, které tvoří první příběh Tóry¹. Tóra má pro Židy nesmírný význam, jelikož přináší základní výklad judaismu: svět je stvořený. Byla doba, kdy svět nebyl. Židovský kalendář se ale nevtahuje ke stvoření světa, ale ke „vzniku“ člověka dnešního typu – stvoření Adama.

V dějinách vystupují Židé jako nejhouževnatější národ. Za zakladatele židovského náboženství se považuje Abraham, jehož tělesné pozůstatky jsou dle legendy uloženy v Hebronu (32 kilometrů jižně od Jeruzaléma), v Judském pohoří v Makpelské jeskyni. Zde se nachází také hrobka jeho ženy Sáry, jejich syna Izáka a jeho manželky Rebeky. Pokud je to alespoň trochu možné, dá se říci, že dějiny Židů začaly před čtyřmi tisíci léty.

V počátečních historických pramenech se musíme spoléhat především na Bibli. Ta popisuje stvoření světa Bohem i jeho účast na osudech praotců židovského národa, patriarchů Abraháma, Izáka, Jákoba a Josefa. Jákob měl přízvisko „Izrael“, což hebrejsky znamená „Bůh bojuje, Bůh vládne“. Podle Jákoba – Izraele dostalo celé společenství potomků svůj název.

Další významnou postavou je Mojžíš. Narodil se v Egyptě. Po té, co zabil Egyptěana týrajícího izraelské otroky, musel uprchnout ze země. Na hoře Sinaj se po čtyřicetidenním putování pouští Mojžíšovi zjevil Hospodin a jeho prostřednictvím dal Izraelci na kamenných deskách vyryté učení (Tóru). Dle Bible se tak stali Izraelci jeho božím lidem. S tímto učením

---

¹ Tóra - „národ, učení, vodítko“. Označuje někdy celý „Tanach“ (Bibli) – může mít význam celého židovského učení, zákonů, talmudské literatury. Každá generace přidá něco ke stavbě Tóry.

také souvisí základ biblického náboženského monoteismu založeného na víře v existenci jednoho boha. Mojžíš vyvedl dle rady Izraelce do Kanaánu označeného, jako Země zaslíbená. Na tomto území však Izraelci bojovali nejen s Kananejci, ale především s Filištiny - potomky mořských národů, nebo Maobci či Amonci.

Vliv na sjednocení izraelských kmenů měl král David (1000-960př.n.l.). Jeho vláda trvala biblických čtyřicet let. Za své hlavní město si zvolil Jeruzalém, který opevnil a přestavěl. V Davidově království, podle vykopávek, existovaly poměrně nepatrné sociální rozdíly. David se stal ideálem židovského vládce a je jím dodnes.

Nástupcem Davida se po palácových intrikách stal jeho syn Šalamoun (961-922 př.n.l.). I jeho vládě bylo připisováno 40let. Dal vystavit královský palác a jeruzalémský chrám, který má pro židovskou víru velký význam. Doba ve které vládl, byla označena za dobu klidu a míru. Šalamoun sbíral přísloví a jsou mu tímto připisovány biblické knihy *Přísloví*, *Kazatel* a *Píseň písní*.

Po úmrtí Šalamouna se vlády ujal nejstarší syn Rechabeám, ale byl kmeny odmítnut. Za krále si zvolily Jarobeáma. Ten ještě za vlády Šalamouna na protest proti systému nucených prací uprchl do Egypta. Vznikla tak dvě království. Jižní království kolem Jeruzaléma se nazývalo podle Davidova kmene Júdsko, severní nesla dál název Izrael.

Severní, izraelské království, bylo patrně na vyšší úrovni. Vedle kultu Hospodina, ale také připouštěli i kulty další. Severní Izrael se ale dostával do stále většího střetu s Asýrií a roku 721 př.n.l. izraelské království přestalo existovat. V jižním Júdsku docházelo k častějšímu střídání vládců, ale jelikož s Asýrií vedli opatrnější politiku, nadále přetrvávalo. Podlehlo až

nátlaku Egypta a Babylonie. Babylónský král Nabuchodonozor judské království vyvrátil a dobyl Jeruzalém.

Silný vliv na starověké židovské dějiny má také helénismus, prosazující řečtinu a jednotnou řecko-helénistickou kulturu. V době římské nadvlády vystoupil v Galilei a Judei Ježíš z Nazaretu. Po jeho smrti začaly vznikat první křesťanské obce.

Židovské náboženství této doby bylo rozděleno na několik nábožensko-politických stran. Kněžskou stranu tvořili saduceové. Jejich učení se vyznačovalo lpěním na doslovném textu Tóry. Odmítali víru v posmrtný život. Zanikli při protiřímském židovském povstání (rok 70). Do tohoto časového období spadá také zánik Jeruzaléma a prvního jeruzalémského chrámu².

Opakem byli zéloti. Ti byli zapřísáhlí nepřátele Říma.

V roce 66 n.l. vypuklo protiřímské povstání, které skončilo krutou porážkou židů. Z židovského chrámu, který již nebyl obnoven, zůstala jen západní zeď vnějšího chrámového nádvoří – nejposvátnější místo judaismu. Když selhaly všechny pokusy o dobytí ztracené svobody, stali se Židé na více než 2000 let národem bez vlasti, rozptýleným po celém světě.

Jako obchodníci přicházejí židé do západní a střední Evropy již v době římské. Z částí světa z nichž pocházejí je můžeme rozdělit na *sefardské* a *aškenáské* židy.

Sefardští židé – pocházejí z muslimské části tehdejšího Španělska (Sefard = v hebrejštině Španělsko). Usídlili se především v Itálii, Francii, Anglii, Africe, Turecku.

---

² První Chrám dal postavit král Šalamoun roku 964 př.n.l. Roku 586 př.n.l. byl zničen Babyloňany. Druhý Chrám byl postaven po návratu z babylonského zajetí, kolem roku 516 př.n.l. Vrcholu dosáhl za krále Heroda. Byl zničen Římany.

Aškenázští židé – Aškenáz je biblické jméno označované Německo. Tito začali obývat severní Francii, Anglii, Německo, Čechy, Polsko, Rusko.

2.1 Židé v Českých zemích a na Moravě

Šedinová (1997) uvádí, že první zmínky o přítomnosti Židů v Čechách a na Moravě pochází již z dob římských. První písemné doklady jsou ale až od 10.stl.n.l. Nejstarší židovské pospolitosti náleží k aškenázskému kulturnímu okruhu. V 11.-13.stl.n.l. na území Prahy, Brna, Litoměřic, Jihlavy, Olomouce můžeme dohledat i první hmotné památky.

Zpočátku měli Židé u nás status svobodných lidí, „hostů“. V obchodních střediscích stejně jako Němci, Románi zakládali vlastní kupecké kolonie. Zakládali i obce, které měly svoji samosprávu. Jejich vznik však podléhal panovníkovi, který k tomuto uděloval souhlas. Pro panovníky byli Židé vítaným zdrojem příjmů z daní, kterými si vlastně platili pobyt na určeném území.

Lateránský koncil z let 1179 a 1215 neblaze ovlivnil postavení Židů. Vyřadil je z výrobní činnosti, provozování řemesel a povolání sociální povahy. Jelikož jim až do husitských válek bylo dovoleno půjčování peněz na úrok, peněžnictví a s řadou omezení také obchod, vedlo to k záporným postojům nejširších vrstev obyvatelstva. Roku 1254 rozhodnutím Přemysla Otakara II.se mění postavení Židů ze svobodných lidí na poddané. Za pravidelné peněžní obnosy odváděné královské komoře, měli od panovníka příslibenou ochranu náboženskou, bezpečnosti i institucí. Za porušení tohoto nařízení byly ukládány přísné tresty. S drobnými úpravami se privilegium Přemysla Otakara II.stalo normou i pro ostatní panovníky a pro postavení Židů v Čechách a na Moravě.

Protižidovské tendence sílily v dobách společenských a politických krizí, kdy byla královská moc oslabena. Hospodářská konkurence vedla u křesťanských obchodníků i řemeslníků k nepřátelským postojům.

V pohusitské době, kdy moc šlechty byla oslabena, dosáhla města díky zvláštním královským privilegiím, vystěhování Židů a tím i nechtěné konkurence.

V průběhu 15. a 16.století městské úřady dosáhly vypovězení židů ze všech královských měst s výjimkou Prahy a Kolína. Stále ale byli spolehlivým zdrojem příjmů pro jednotlivce i obce. Na Moravě byli podmínky pro židy výhodnější. Působili takřka ve všech oblastech podnikání. Po vypovězení z královských měst nalézali útočiště na panských statcích.

„Zlatým věkem“ židovských dějin byla ve druhé polovině 16.století renesance. Praha se stala kulturním centrem Evropy a to významně ovlivnilo pražský židovský duchovní i kulturní život. Hlavní postavou renesance 16. – 17.století byl Liwa ben Becalel – rabi Low. Jeho pedagogické a filosofické názory se v mnohém shodují s myšlenkami J.A.Komenského.

Během třicetileté války byly židům zvyšovány daňové odvody. Pražané považovali obyvatele ghetta za spojence nepřátel. Povinně se také musili účastnit jezuitských kázání a být přítomni konfiskaci hebrejských knih.

Roku 1726 byl po sčítání obyvatel vydán tzv.familiantský zákon, podle nějž měl být zachován daný počet židovských rodin. Toho mělo být docíleno tím, že se směl ženit pouze nejstarší syn z každé židovské rodiny. Do stejného období spadá také přesídlovací nařízení,

jehož pomocí měli být židé izolováni od křesťanského obyvatelstva a soustředováni do uzavřených čtvrtí.

Za vlády Marie Terezie byli židé vypovězeni z českých zemí. Jako důvod byla uvedena špionáž s Pruskem. Pravým důvodem ale bylo oslabení moci českých stavů, kteří nesouhlasili se zvýšením daní. Po přimluvě české šlechty, kterých se odchod židů také citelně finančně dotkl, nakonec císařovna roku 1748 návrat židů povolila.

Období osvícenectví, za vlády Josefa II. znamenalo zásadní obrat v postupném společenském postavení a zrovnoprávnění židů. Toleranční patent zaujal nový postoj ve vztahu státu a jiných náboženství³.

V 19. století také vznikalo sionistické hnutí. Na pražské české univerzitě vzniklo roku 1909, neslo název po zakladateli sionismu „Theodoru Herzlovi“. V její činnosti se výrazně projevoval vliv filosofa Martina Bubera. Středoškolská i vysokoškolská mládež se sdružovala ve sportovních klubech „Hagibor“ a „Makabi“.

První Československá republika byla obdobím všestranného společenského i kulturního rozvoje, která uznávala židovskou národnost. Mnoho židovských umělců svoji identitu vyjadřovali v sepětí v českou kulturní tradici. Byli nimi Karel Poláček, František Langer, Richard Werner, Jiří Orten. Z německy píšících autorů je to Franz Kafka, Max Brod, Egon Ervin Kisch a další.

---

³ Dne 12. října 1781 byla zrušena povinnost nosit židovské znamení (žluté označení na oděvu). Dvorský dekret povoloval Židům návštěvu všech škol včetně univerzit. Otevřely se nové cesty v podnikání, přesto, že ještě stále nesměli vlastnit půdu. Toto se změnilo až v 19. století.

2.2 Židé v Československu od nástupu fašismu po současnost

Pokračování kulturního rozvoje a soustavný podíl židovských spoluobčanů na hospodářském a demokratickém vývoji společnosti násilně přerušila až nacistická okupace Československa. Jak dokládá Franková⁴. Od 15.března 1939 byly postupně aplikovány Norimberské zákony. Začala postupná genocida Židů, která měla vést až k úplnému vyvražďování židovského obyvatelstva. Poprvé v celých dějinách mělo být určité etnikum vyvražďeno jako celek. Program „konečného řešení“ se měl vztahovat na všech 11 miliónů židovských osob žijících v Evropě. Tímto „úkolem“ byl pověřen šéf německé policie Heinrich Himmler.

Na území Protektorátu Čechy a Morava žilo podle oficiálních statistik 118 310 Židů. V prvních létech Protektorátu německé okupační úřady podporovaly vystěhovalectví židovského obyvatelstva. Do konce roku 1939 a 1940 to bylo asi 26 tisíc Židů. V roce 1941 bylo vystěhování Židů zcela zakázáno. Vládní nařízení z roku 1939 stanovilo řadu povolání, která nesměli vykonávat. Pojem „vyvlastňování židovského majetku“ nacistům umožňovalo zcela svévolný výklad a ti pak měli volnou cestu k drancování. Židé musili povinně odevzdat soupisy svého majetku, účty v bankách byly prohlášeny za vázané. Dispozice se svými finančními prostředky byla stále omezenější. Židé byli izolováni od ostatního obyvatelstva. Postupně měli zákaz vstupu na určitá náměstí, do vyznačených ulic, parků, sadů, nesměli navštěvovat divadla, sportovní podniky. V dopravních prostředcích měli vyhrazenou jen plošinu posledního vozu. Již od října 1939 docházelo k hromadným deportacím celých rodin do Lodže, Minsku, Terezína a odtud do koncentračních táborů Osvětim, Treblinka, Chelmno, Lublin a jiných.

---

⁴ SADEK, V a kol., Židé, dějiny a kultura. Praha: Portál, 2002

Nacistickému „konečnému řešení židovské otázky“ padlo za oběť 6 miliónů evropských Židů. Každý z nich byl lidská bytost, měl tvář, jméno svůj život.

Po válce v řadě případů docházelo k zestátnění majetku. Obsazení bytů jinými obyvateli. Otázka restitucí se začala řešit až po roce 1989.

2.3 Mýtus a rituál

Mýtus a rituál

„Mýtus nelze definovat ani „emocionálním myšlením“..., ani „autistickým myšlením“...Mýtus je něčím středním mezi vněmovým či vněmově-praktickým vyrovnáváním se se světem a mezi výslovným („racionálním“)myšlením světa.“⁵

Posvátná skutečnost je neotřesitelně zakotvena v mýtu. Mýtus má povahu absolutní, neoddiskutovatelné pravdy. Jeho primárním účelem má být přiblížení a ozřejmění skutečnosti stvoření světa kdysi na počátku věků. Obsahuje i jiné vysvětlující prvky, které se nevztahují pouze k samotnému stvoření, ale i k událostem následným. Vždy se však jedná o dávné a prastaré věci. Lidé si s jeho pomocí vysvětlují velkou škálu činností, původu věcí a činností. O mýtu se nepochybuje, protože je předáván z generace na generaci jako odkaz dávných předků. O vzniku mýtu se předpokládá, že byl kdysi zjeven samotnými bohy. Vyprávěným mýtem je kult. Mýtus je prožíván rituálem.

Díky mýtu a prožitku tedy může vzniknout rituál. Rituál je symbolem dávné činnosti, která je nutně posvátná, jelikož pochází od bohů. Je jakýmsi archetypem lidské činnosti.

---

⁵ PATOČKA, J. Péče o duši III. Praha: Oikoyomenh 2002, s.433

Pomocí rituálu může člověk vystoupit z trvání profánního času a vstoupit do času posvátného a stát se tak současníkem bohů. Tuto činnost je možné opakovat donekonečna, ne však bez příslušných ritů, které v přechodu mezi těmito dvěma druhy časů hrají stěžejní roli. Čas posvátný, rituální je rovnocenný, nelze v něm nalézt rozdílně hodnocených okamžiků. Rituály vyžadují pravidelnost, řád⁶. Rituály jsou uskutečňovány ve zvláštní dny, které jsou sváteční. Pomocí svátků si člověk reaktualizuje posvátný čas a s ním i události související se stvořením. Každý národ má svou sváteční liturgii. Svátky jsou však vždy chápány jako protiklad profánního času, ve kterém člověk žije po většinu života. My se většinou se setkáváme se svátky, které nemají svůj základ v mýtu a spíše pramení z nějaké konkrétní historické události. Oproti svátkům náboženským však ztrácí svůj původní charakter posvátnosti a jsou jen připomenutím, či oslavou té, či oné události, ne její reaktualizací. Tyto svátky mají význam spíše pro lidi nenábožensky založené. Dalo by se snad tak hovořit o tom, že v lidech je „zakódována“ potřeba připomínání, nebo reaktualizace slavné, či tragické události, která nějakým způsobem zasáhla do vědomí lidí.

V archaických společnostech byl mýtus a rituál vždy při sobě – obojí, jako součást téhož. Mýtus je žitý, „zachraňuje svět“. Rituál je technika, jak navrátit věci do původního stavu. Jak bůh stvořil člověka. Aby to původní, „nezpochybnitelné“, nebylo nijakým způsobem porušeno, k tomu slouží tabu⁷.

Mýty a rituály upevňují identitu člověka, ulehčují život, jsou jedny ze stavebních kamenů, které dávají pevnou půdu pod nohama. Pokud je člověk nechá sebou projít, nechá se jimi

---

⁶ U velké spousty etnik má i rok zvláštní symboliku. Je jakoby znázorněním neustálého koloběhu zrození, smrti a znovuzrození, ve kterém se čas „očisťuje“ a vrací do své původní podoby. Tuto symboliku lidé vyzorovali z dějů v přírodě, a tak i rok má kruhovou podobu. Je vlastně miniaturizací kosmického věku, jehož posvátné dny symbolizují jednotlivé mytické události, kosmogonické fáze. Střídání čtvera ročních dob, zimy – jara, názorně poukazuje na opětovný návrat do prvotního stavu. Do stavu, kdy Bůh stvořil svět. Kosmogonickým rituálem se zde opakuje stvoření světa takové, jaké bylo a tím zajišťuje jeho udržení.

⁷ Tabu vede k regresi, k něčemu, co se nesmí, není dovoleno. Když člověk poruší tabu, může se ohrozit kosmos. Člověk může být příčinou toho, že nastane chaos. Když tabu není porušeno, není porušen kosmos.

dotknout, oslovit, dostane se s nimi do vztahu, pomáhají mu v orientaci v řádu světa, přírodě v lidech, vedou k dialogu.

2. 3.1 Mýtické a rituální aspekty v judaismu

V židovské tradici, je pevně ukotven zvyk každou sobotu předčítat v synagogách část textu z Tóry tak, aby se za rok přečetla celá kniha a mohlo se začít znovu. Jistě nás napadne souvislost konce starého a zrození nového. Tyto týdenní oddíly se nazývají sidry. Tóra je členěna na 54 částí. Roční cyklus čtení začíná a končí během podzimního svátku Simchat Tora – „*Radost z Tóry*“ Tento svátek poprvé Židé slavili v Babylonii pravděpodobně proto, aby si připomněli završení celoročního cyklu Tóry.

Judaismus je termín označující v nejširším smyslu celý kulturní, sociální a náboženský systém lidu Izraele, „židovskou kulturu“. V náboženském smyslu, je judaismus vyznání inspirované Biblí či víra v jednoho Boha (monoteismus), Stvořitele, Vládce veškerenstva, z jehož Boží vůle byly zjevením na Sinaji uděleny židovskému lidu Desatero přikázání, Tóra a předpisy. Tato víra vyžaduje od jednotlivých židů poslušnost a souhlas s mnoha zákony, zvyky a praktikami. Rituály, které tuto židovskou víru provází, se více, či méně v nezměněné podobě praktikují dodnes. Dnes se již nepraktikuje rituální obětní zvyk – „churban“

Termín „Judaismus“ nemá v hebrejštině přesný ekvivalent.

„Mluv málo, dělej hodně a přijímej všechny lidi s radostným výrazem ve tváři.“

Talmud: Pirkej Avot

Ústním zákonem židovského učení je „*Talmud*“. Je spojením „*Mišny a Gemary*“. *Mišna* je opakováním studia, výuky sebraných zákonných tradic Ústního zákona a učení ranných mudrců – Mužů velkého shromáždění, písařů, kteří zaznamenávali rozsáhlé ústní učení písmem, pro zapamatování a uchování pro další generace.

Gemara v doslovném překladu znamená „dokončení“. Označuje druhou dodatkovou část Talmudu. Jedná se o sbírku rozprav a vysvětlivek, je to místo, kde začíná diskuse o textu.

Úsek, kde končí *Mišna* a začíná *Gemara*, se nazývá „*Bavli*“. V Talmudském období (200-500 n.l) ujasnili mudrci jasně židovský světový názor (*haškatat olam*) včetně takových pojmů jako spravedlnost, pravda a mír jako základ lidské společnosti, stvoření člověka pro mír a přátelství a rovnost a bratrství lidstva s Bohem jako Otcem všech.

Další vývoj judaismu byl také ovlivněn odezvami na učení v období středověku, *kabalou*, hnutím jako byl *chadidismus* a po druhé světové válce filosofickou reakcí na nacistický holokaust.

Učení rabíni pohlíželi na židovskou obci jako na celek. Společná odpovědnost, společný osud a příbuzenství všech jejich příslušníků shrnovali označením „celek Izraele“ (*kelal Jisrael*). Je to poukaz na jednotnosti nejen jako na společenskou realitu, ale také na její historické a duchovní aspekty. Za žida je považován ten, kdo pochází ze židovské matky, nebo přistoupil k židovství podle ortodoxní normy⁸.

Při pátrání po počátcích židovského národa, se dostaneme až ke 13.stl.př.n.l.

---

⁸ Židé dnes odvozují svůj původ od Abraháma, jež dostal od Boha příkaz vyjít z Uru Chaldeji do země, kterou Bůh ukáže. Tato země je Božím zaslíbením toho, že Abrahámův rod ho pozná jako jednoho a jediného Boha a bude plnit jeho příkazy. Smlouva s Bohem je srozumitelná po prostudování příslušných rituálních předpisů (jako je např.obřizka jako znamení smlouvy) a pravidel.

Tehdy území Palestiny začaly obsazovat první semitské kmeny Izraelitů. Ty postupně vytvořily království s hlavním městem Jeruzalém. Rozkvětu tento státní útvar doznal za vlády krále Davida (v 1.tisíciletí př.n.l.). David se později stal předobrazem Mesiáše, který jednou přinese Izraeli a celému lidstvu mír. Později se tento státní útvar rozpadl na Izrael a Judsko.

Izraelské království si pak postupem let podmaňovaly kmeny Asyřanů (8.stl.př.n.l.), Babyloňanů (6.stl.př.n.l.).

Od 6.století př.n.l.se začali Židé usazovat v důsledku politických zvrátů, útrap, útlaku a pronásledování i mimo území své vlasti, v tzv.*diaspoře*. Zpočátku hlavně v Egyptě a po portirímském povstání také v Babylonii. Odtud se postupně stěhovali do severní Afriky, do zemí kolem Středozemního moře a později i dále do Evropy. Palestina se dostala po rozpadu římské říše pod nadvládu Arabů (637-1517). V letech 1517-1917 ji ovládli Turci. Po první světové válce se stala britským mandátním územím a teprve rozhodnutím Organizace spojených národů byl vytvořen v roce 1948 z části Palestiny nový stát **Izrael**.

Dle Federace židovských obcí Praha žije na celém světě v současné době asi 14 milionů Židů. Nejvíce v USA a Izraeli přes 5 mil., ve státech bývalého Sovětského svazu 1 mil., v západní Evropě asi 1,5 mil., v ČR je to 15 – 20 tisíc.

Během tohoto tisíciletého putování židovského lidu, během rozkvětu ale i útrap, separace, izolace v ghettech, během ústrků, bezpráví, pronásledování i „konečných řešení, mi vyvstává otázka jak je možné, aby tyto všechny výzvy osudu tento národ překonal. Odpovědi jsem našla snad ve všech knihách, které se nějakým způsobem mé otázky dotýkají.

Hlavní roli v životě a vytváření identity tohoto národa bylo židovské náboženství – judaismus. Judaismus po staletí vytvářel Židům rozptýleným po světě duchovní i etický život. Diferencoval je od jiných náboženství v národní i religiózní rovině. Z toho důvodu byla jeho

ustanovení pro každodenní život včetně stravovacích návyků přísně dodržována. Toto přísné dodržování všech ustanovení Judaismu sehrálo důležitou roli k udržení svébytnosti židů v různých zemích světa. Napomáhá ke zdrženlivosti, sebeovládání a ke kontrole řízení vlastního života.

Mýtické a rituální aspekty jsou prostoupeny celým židovským náboženstvím a společně s Tórou jsou jeho podpěrnými sloupy. Záleží jen a jen na člověku, jakou cestu si ve svém životě zvolí. Pro mnohé je cesta víry ta pravá, správná a dobrá.

Židovská cesta je podle rabi Davida z Lelova „cestou ke kořenům duše“.

„Raději se desetkrát zeptej, než abys jednou zbloudil.“

Jidiš rčení

2. 3.2 Židovské svátky

V židovském kalendáři se roky počítají od stvoření světa. Tedy od doby, kdy Bůh učinil z Adama prvního člověka. Kalendář je souhrn pravidel pro počítání dnů, měsíců a týdnů v roce. Většinou vznikl na základě pozorování nebeských těles. Výjimku tvoří pouze týden, který se odvozuje od biblického příběhu o stvoření světa.

Svátky jsou nerozlučně spojeny s kalendářem („*linach*“), který na rozdíl od běžného počítá podle slunce pouze roky, ale měsíce určuje podle lunárního cyklu. Délka židovského kalendáře („*chodeš*“) přibližně odpovídá skutečnému oběhu Měsíce kolem Země (29,5dne). Proto má židovský kalendář 29, nebo 30 dní.

Hebrejské měsíce se počítají od prvního jarního měsíce, který se nazývá *nisan*. Lunární rok je v průměru o 11 dní kratší, než rok sluneční. Tento nedostatek se jednou za dva až tři roky

dorovnává vložení třináctého měsíce. („*adar šeni*“). Hebrejský letopočet se mění na podzim.

Židovský nový rok „**Roš hašana**“ se odehrál na podzim. Roku 2005 začal židovský rok **5766** .

Židovské svátky se mění s dějinami a posouvá se jejich význam

Svátky se dělí na:

→ **biblické** (zmíněné v Tóře) *Roš hašana, Jom kipur*

→ **poutní** (v době existence chrámu, byla nutnost putovat do Jeruzaléma a přinést sváteční oběť) *Pesach, Šavuot, Sukot*

→ **historické** (s konkrétní událostí) *Chanuka, Purim*

→ **moderní** (souvisí se vznikem státu Izrael) *Jom haacmaut, Jom Jerušalaim*

→ **postní dny** *3.triši, 10.tevet, 17.tamuz, 9.av*

→ **ostatní významné dny** *Roš chodeš, Tu bišvat, Lag baomer, Jom hašoa*

Roš chodeš – roš = hlava, roš chodeš = hlava měsíce

- zahajuje každý židovský měsíc, dříve čekali rabíni na příchod svědků. Každý muž, který uviděl na obloze 29, nebo 30 den srpek Měsíce, běžel do chrámu podat svědectví. Dnes již nemá takový význam.

Pesach – *Svátek překročení, svátek macesů*⁹. Tento svátek je spojen hlavně s východem z Egypta a darováním Tóry.

Šavuot – je to dvoudenní oslava darování Tóry na hoře Sinaj a oslava plodnosti.

---

⁹ *Maces* = nekynutý chléb. Z Egypta vycházející šli v takovém spěchu, že nestačili chléb nechat vykynout. O tomto svátku je absolutní zákaz jíst něco kvašeného. Slaví se sedm dní.

Roš hašana – „Den troubení“, „Den vzpomínání“, „Den pokání“. Je oslavou nového roku a období deseti dnů pokání jako příležitosti k nápravě

Jom kipur – vyvrcholení desetidenního pokání. Celodenní půst, vyznání z hříchů.

Sukot – svátek stánků, trvá týden. Připomíná východ z Egypta. V Tóře se píše, že první den odešli židé z města Ramses a utábořili se v městě jménem Sukot. Je to svátek, kdy židé odešli z otroctví a vydali se putovat do nejistot pouště za svobodou.

Purim – slaví se jako připomínka záchrany židů žijících v Perské říši v době zničení prvního jeruzalémského Chrámu Babyloňany.

Chanuka – osmidenní svátek, svátek světel. Oslavuje vítězství Makabejců nad helenizovanými syrskými Seleukovci. Jeruzalémský chrám byl znesvěcen Řeky. Ti ukradli poklady. Vylili posvátný olej do lampy – *menory* (osmiramenný svícen). Jen jedna nádobka s olivovým olejem určená na jeden den se uchovala a vydržela hořet osm dní. Na svátek se připravují pokrmy na oleji (koblihy..)

Oslavy v Denním centru jsou vždy spojeny s celodenním programem, který obsahuje přednášky rabínů, přípravu pohoštění, výrobu výzdoby, pouštění CD s písněmi. Celým centrem se prolíná sváteční atmosféra. Rozdávají se pozornosti, které byly zakoupeny z prostředků Obce, nebo které byly vyrobeny při jiných příležitostech.

3. Staří lidé

„Duševní nemoc ve starém věku není překážkou pro skupinovou práci – postižení bývají i nadále přístupni stimulaci a možnosti efektivní skupinové práce, tedy nebývají nějak významně omezeni.“¹⁰

Dle psychologických teorií má období stáří v rámci lidského života svůj specifický význam. Podle E.Eriksona (1963) je hlavním úkolem stáří dosažení *integrity vlastního života*. Dosažení integrity se projevuje *přijetím svého života jako celku a pochopením jeho smyslu*. Starý člověk potřebuje svůj život hodnotit pozitivně, jako ukončené dílo, aby mohl přijmout i jeho konec. Přijetí vlastního života se všemi jeho pozitivy i nezdary, usnadňuje vyrovnání se i s jeho koncem.

Seligman, M. (2002) popsal dva typy lidí, se kterými se můžeme setkat vzhledem k jejich přibývajícimu věku. Těmi, kteří svůj život drží pevně ve svých rukou a těmi, kteří si myslí, že proti osudu, který je neúprosný nemohou již nic udělat. Ti první jsou aktivní, mají různé plány do budoucnosti, byť i s kratší časovou perspektivou, než před léty. Aktivita jejich života výrazně neklesá. Ani v tomto období nezapomínají na druhé. Ve zdraví se to projevuje na jejich vyšším věku. Ti, co se obávají budoucnosti, útrap, starostí, nemocí, svůj život nemají možnost prožívat tak plnohodnotně. Výzkumy spojené se sledováním prodlužujícího se života, nás upozorňují na složitější skutečnosti. Dynamika jednotlivých funkcí ve stáří neprobíhá u téhož člověka paralelně. V jednom typu činností můžeme zaznamenat pokles výkonnosti, v jiném může naopak mírně stoupat.

---

¹⁰ WALSH, D. Skupinové hry a činnosti pro seniory. Portál 2005, s.19

Kolem 70. roku života se zhoršuje smyslové vnímání, ale i celková motorická výkonnost. Reakce se zpomalují, snižuje se i jejich silová intenzita. Díky využívání rehabilitačních pomůcek je možné některé tyto nedostatky kompenzovat. Změny nastávají i v paměti, a to převážně v krátkodobé, která zaznamenává nové události, či bezprostřední okolnosti života. Zážitky z dětství bývají zachovány, ale někdy bývají emočně i obsahově zkresleny. Staří lidé mnohdy ulpívají na minulých zkušenostech i zvycích, které mohou vést k nedorozumění s mladou generací.

S přibývajícím věkem nastávají změny i v citovém prožívání, které se stává méně intenzivní a většinou nebývá zcela bezprostřední. Přestože se starý člověk nenadchne tak snadno pro nové, je schopen využívat hodnocení rozvázněji a s větším odstupem. Záleží i na hodnotové orientaci, kterou si starý člověk ve svém životě vytvořil. Důležitou složkou emočního života je pevné zakotvení v okruhu blízkých osob. Pro stárnoucí a staré lidi je snad největším rizikem sociální izolace. Sociální kontakty se zužují i z důvodu úmrtí blízkých rodinných příslušníků, kamarádů, z důvodů menší pohyblivosti, u některých i pohodlnosti. Ke zpříjemnění „podzimu života“ přispívá také starost o vnoučata, která tvoří spojovací článek mezi moudrostí stáří a odvahou mládí.

Starý člověk má u sebe pěstovat duševní hygienu. Švancara (1997) uvádí požadavky „pěti P“ : perspektiva, pružnost, prozíravost, porozumění pro druhé, potěšení. Pro starého člověka je důležité zachování svých zájmů, koníčků, a udržování se v aktivitě. I v tomto věku je potřebné posilování a navazování nových přátelských vztahů. Na kvalitu života má vliv i potěšení z drobných radostí a úspěšné zvládnání běžných potíží a starostí.

Osobnost stárnoucího člověka se vytvářela postupně během celého minulého vývoje. V každé z těchto životních etap se objevují zisky i ztráty. Před léty Reichardová (1982) stanovila 5 základních strategií.

Konstruktivní strategie. Jedinec je aktivní, udržuje si dobré emoční stavy s okolím, neztrácí jistotu a radost ze života, odhaduje vlastní budoucnost a je smířen s faktem konečnosti života. V podstatě pokračuje v tom, co dělal dříve. Většinou zůstává věrný ideálům svého mládí, anebo se k nim pokorně vrací, i když si uvědomuje, že mnohé z nich již neuskuteční. Vlastní potíže a strasti překonává s chápajícím úsměvem a nadhledem. Bývají to lidé, jejichž život se neobešel bez mnoha starostí a strategií, ale dokázali se osudu vzpírat a případně i jít proti němu.

Strategie závislosti. Tato je spojena s pasivitou, a se spoléháním na druhé lidi, spíše než na sebe samého. Nevnímají vlastní ambice a rozhodování o vlastní cestě ponechávají na druhých – na partnerech, na dětech či na sociálních zařízeních. Jedinou spojnicí se životem bývá často televize, před kterou tráví mnohdy i celé hodiny. Jejich nároky nebývají příliš vysoké. V dětství se pravděpodobně obtížně odpoutávali od výchozích rodin, později se vyhýbali vedoucím rolím a ani u vlastních dětí nemývali příliš velkou autoritu.

Obranná strategie. Projevuje se přehnanou aktivitou a potíže postupujícího věku překonávají intenzivní činnostmi. Dodržují pevné zvyklosti a často se snaží nepřiměřeně udržet vlastní role v práci, i v rodině. Těžce se smiřují i s odchodem do důchodu. V dětství se setkávali většinou s přísnou výchovou, uvykli si sami sebe prosazovat, dodržovat stanovené formy chování a případně k něm nutit své okolí. I ve stáří se snaží dirigovat rodinu a neopouštět své rozhodující role.

Hněvivá strategie. Za své neúspěchy a omyly dávají vinu jiným lidem, či nepříznivým podmínkám života. Bývají agresivní, často si stěžují na nepříznivou dobu, na osud či na jiné okolnosti. V minulosti nemývali přátele a s řadou lidí se rozcházeli ve zlém. Vyvolávají konflikty, ale rychle na ně zapomínají a nepochopí, že se třeba mohli někoho dotknout. Jejich sociální vztahy bývají většinou povrchní a jejich izolace se ve staří prohlubuje.

Sebenenávistná strategie. Bývají k sobě kritičtí, vlastní život i své vztahy chápou jako naprosté selhání s řadou proher. Život nestojí za opakování, nemá se prodlužovat a smrt bude vysvobozením od stálého trápení. V minulosti se objevovaly pocity vlastní neužitečnosti a marnosti každého snažení.

S prodlužujícím se věkem člověka se v posledních létech začíná hovořit o čtvrtém věku. Většinou se klade za hranici 80. roku. V této době nápadně narůstají rozdíly mezi lidmi, a to hlavně jako důsledek nastupujícího biologického zhoršení celkového stavu organismu. Souvisí se zhoršováním somatických i duševních funkcí. Přibývají sklerotické potíže, objevuje se Alzheimerova nemoc, Parkinsonova nemoc. Rozdíly nastávají i v oblastech psychických, sociálních i ekonomických. Blíží se období přípravy na konec života, které je zahrnuto řadou tajemností. U některých je tabuizováno a téma umírání a smrti nepatří k běžnému životu. Pomocníkem odtabuizování těchto témat může být vytvoření vztahu k dětem, vnoučatům, přátelům, pečovatelům. Bilancováním svého života se starý člověk připravuje na uzavírání vlastní cesty a směřuje s tím i své okolí. Smrt je vlastně jediná jistota života. „*Život nakonec neznamena nic jiného, než nést zodpovědnost za správné odpovědi na*

otázky života,...“¹¹ Odpovědi by se neměly odbývat mávnutím ruky, zavíráním očí, netaktním zlehčováním vážnosti situace.

Péče o umírajícího by měla probíhat s citem, organizovaně, promyšleně. Měla by probíhat ve vlnném prostředí pokud možno za asistence těch nejbližších.

3.1 Specifika seniorské židovské populace

Přístup k dnešní seniorské, židovské populaci vyžaduje především respekt k jejich neobvyklým životním osudům. V poválečných létech se mnoho Židů vystěhovalo mimo Českou republiku. Další vlna hromadného vystěhování nastala po sovětské invazi v letech 1968-1969. V Čechách zůstalo nakonec asi 12 000 Židů. Největší komunita je v Praze. Všichni senioři židovské populace přežili šóá (holocaust). Těch, kteří nebyli v koncentračních táborech je velmi málo. Těch, kteří neztratili někoho ze svých blízkých je ještě méně. Proto jsou to především psychické následky, se kterými se většina starých lidí při svém pobytu potýká. Část klientů se stáří vrátila strávit do své rodné vlasti a tak v zahraničí byli nuceni zanechat své nejbližší. Děti, vnoučata, někteří i životní partnery.

V roce 1954 na mezinárodních lékařských kongresech v Kodani a Paříži a následně pak v roce 1957 v Moskvě, byly předneseny první příspěvky o následcích věznění v koncentračních táborech.

Jako jedno z následků bylo uznáno onemocnění, dnes označované jako posttraumatická stresová porucha a přetrvávající porucha osobnosti. D.Šamanková (2002) toto onemocnění popisuje jako excesivní únavu, předrážděnost, nesnášenlivost hluku, depresivní stavy s pocity méněcennosti a apatie, sociální zatížení, poruchy spánku, noční můry, ve kterých si postižený

---

¹¹ FRANKL, V.I. A přesto říci životu ano. Praha: Karmelitánské nakladatelství 2006, s. 89

živě vybavuje traumatické vzpomínky. Tato autorka upozorňuje, že výskyt těchto obtíží trvá i s mnohaletým odstupem. Velká pozornost nebyla obětem věnována ani na poli sociálním.

3.2 Charakteristika „Denního centra Ch.Jordana“

Kdo byl Charles Jordán a jaký to byl člověk?

„Roš Chodeš, prosinec 1997 uvádí, že nad jeho násilnou smrtí se doposud vznášejí otazníky. Charles Jordán byl člověk, který vždy pracoval pro blaho lidí postižených prožitky holocaustu. Neúnavně jim prokazoval dobro, zastával se jejich práv, přičiňoval se o jejich důstojný život. Sám však odešel ze světa násilnou, zákeřnou smrtí. Byla to právě Praha, která se ustala osudnou.

Charles Jordán byl ředitelem americké „Point Distribution Comittee“.

Jeho mrtvé tělo vyplavila Vltava v srpnu 1967 u Karlova mostu. I když se touto tragédií začaly po roce 1989 české úřady znovu zabývat, okolnosti případu, nejsou dosud vyřešeny a Jordanovi vrazi nebyli nikdy dopadeni a potrestáni.

„Domov seniorů CH.Jordana“ sídlí v činžovním domě na ulici Milady Horákové. Z bezpečnostních důvodů není nijak výrazně označen. Hlavní vchod je střežen bezpečnostní službou, která kontroluje každého nového příchozího.

Součástí Domova seniorů, je i „Denní centrum“. Cílem a úkolem Denního centra je zpříjemnit část dne všem starým lidem, kteří nechtějí trávit svůj volný čas sami. Denní centrum poskytuje služby obyvatelům domova, Penzionu a mohou jej navštěvovat i ostatní staří lidé Židovské obce od 8:00 do 16:00hodin. Pro klienty jsou pořádány různé skupinové aktivity.

V Domově seniorů je pro klienty zajištěna zdravotní péče, rehabilitace, vodoléčby, elektroléčby, tělesná cvičení, ergoterapie, kadeřnictví, pedikúra. Součástí nabízených služeb je také svoz klientů, kteří ze zdravotních důvodů nemohou využívat služeb MDH. Klienti, jak stále bydlící v Domově seniorů, tak i ti, kteří do zařízení dochází, mají možnost navštěvovat košer jídelnu, ve které si objednájí dle svého výběru celodenní stravu, nebo pouze oběd. Staří lidé, kteří domov nenavštěvují si také mohou košer stravu za mírný poplatek objednat domů.

V Denním centru panují vstřícné a kolegiální vztahy. Každý nový pracovník ať dobrovolník, nebo zaměstnanec je velmi srdečně představen, přijat a obdarován drobným výrobkem, pocházejícím z odpoledních činností. Velmi rychle se tak stane součástí skupinového dění, na kterém se každý podílí dle svých možností a pracovních povinností. Není výjimkou, že aktivity, vedené jednotlivými pracovníci specializujícími se na konkrétní činnosti práce se starým člověkem, navštěvují v rámci zájmu a společného sdílení témat i pracovníci jiných oborů. Např. výtvarné, aktivizační, hudební činnosti se účastní i ergoterapeutky, do tělesných cvičení se zapojují i osobní asistentky. Mnohdy jsou pracovníci do tématu tak hluboce ponořeny, že to chvílemi vypadá, že vzájemně soutěží mezi sebou celé Denní centrum. To ve chvílích, kdy se například vymýšlí různé názvy zvířat na určitá písmena, slovní spojení, vyprávění o svých zážitcích, vyhledávání zajímavostí z novin, práce s písmeny při sestavování slov, paměťových cvičeních.

„Výhodou velkého, dobře viditelného obrazu obce je, že neviditelné duševní tendence a síly ukazuje jako vnější stavy a třídy...Ale ještě důležitější je opačný směr, tedy péče o duši pro rozvrh nové obce, obce spravedlnosti; neboť jen neviditelné – péče o duši – naznačuje, co je smyslem naplnění a pohybu, co přináší řešení problému...“¹²

---

¹² PATOČKA, J. Péče o duši II. Praha: Oikoyomenh 1999, s.134 - 135

Práce se seniory Židovské obce Praha je velmi specifická. Senioři navštěvující Denní centrum se v mnohém liší od obyvatelů jiných domovů. Organizace dne i celého roku je přizpůsobena osobním, stravovacím i náboženským podmínkám. Při plánování aktivit a v průběhu jejich uskutečňování se respektuje osobní identita jednotlivce, individualita osobnosti, svoboda náboženského postoje. Velmi citlivě je pracovníky přistupováno k traumatům holocaustu. Pro vysoký věk je charakteristické, že se vynořují vzpomínky z dětství, mládí. I s nimi se s ohledem na prožité události pracuje s velkým citem. Vždyť mnozí v „lágrech“ ztratili celou rodinu a jako jediní se po válce vrátili a ne vždy domů. U některých se mohou objevovat pocity viny, samoty, odcizení, prázdnoty, které s nemocemi, které stáří doprovázejí jsou jen umocněny.

„Jsme-li v depresi, smýšlíme sami o sobě odlišným způsobem... Deprese v nás vyvolává přesvědčení, že si takovouto pochmurnou a beznadějnou existenci zcela zasloužíme. Věříme tomu, že jsme zcela bezcenní že nemůžeme nikomu stát za to, aby nám pomáhal...“¹³

Věková skladba klientů je v dopoledních programech v průměru 87 let, ale nejsou výjimkou ani klient devadesátiletí, kteří se také aktivně zapojují do programů. Odpolední klientela se sestává zčásti ze starých lidí z Domova seniorů, z částí z klientů z Penzionu, nebo docházejících do Denního centra z místa svého bydliště. Pro volbu jednotlivých aktivit, metod a jejich provádění je nutné brát ohled na vysoký věk, a míru zdravotních potíží klientů.

Zájmy a možnosti jsou ovlivněny hlavně vysokým věkem. Dominujícími postiženími v různých stádiích jsou demence, Alzheimerova a Parkinsonova choroba, velké sluchové ztráty, zrakové, zrakové nedostatečnosti, ztráta kontaktů s jinými lidmi vinou tělesného omezení, deprese, uzavřenost, pocity vlastní neschopnosti, ztráta sebedůvěry.

---

¹³ Walsh, D. Skupinové hry a činnosti pro seniory. Praha: Portál 2005, s.49

Návštěvníky Denního centra spojují pevné kořeny židovské pospolitosti. Není výjimkou, že dámy, které v současné době sdílejí místo vedle sebe v Denním centru, nebo na pokoji, spolu chodily do školy, nebo v mládí bydlely na jednom poschodí starých pražských činžovních domů. Až dojemná je pak spolupráce mezi nimi navzájem, když jedné pokročilé stádium demence již nedovolí vybavit si různé okamžiky jejich života a sousedka vedle s citem promluví: „R...vždyť ty ses přeci narodila v Ostravě, vždyť si vzpomeň.“ Pak se otočí ke mně a poví: „Víte ona R...si už skoro na nic nevzpomíná, ale když byla mladá, tak byla velice krásná, uměla 4 jazyky a v práci byla velmi uznávaná.“ Pak si jen povzdychnou a na jejich obličejích je vidět soucit, pochopení, zamyšlení se nad tím, že i ony možná v budoucnu mohou mít se vzpomínáním problémy. Jiné dámy ať je program sebelepší, si neustále „špitají“ a při napomenutí ostatními klienty opáčí, jako na omluvu: „No, my jsme totiž spolu seděli ve třídě a už jsme se dlouho neviděly. (Pozn.naposledy včera a to také povídaly.) Jindy se zase dovíte, že dvě největší kamarádky spojuje přátelství a vzpomínky z koncentračního tábora. Dopolední klientelu navštěvují především ženy. Muži se programu zúčastňují více odpoledne. Občas rozesmějí připomínkou: „Co se mám na ty staré báby koukat.“ Nebo: „Víte, ona dělá, že je chytrá, ale ničemu nerozumí, je houpá.“

Mnozí by se rádi zapojili, ale mají potíže se sluchem a tak je výhodou, když pracovnice zastanou výkon tohoto chybějícího orgánu v podobě hlasitého opakování přímo do ucha klienta. Vede to mnohdy k zábavným situacím, ve kterých se dovíte, že vlastně křičíte úplně do špatného ucha, nebo že klient vedle už vaše „řvaní“ nemůže vydržet a nebo, že klient, kterému často reprodukuje si náhodou vzal sluchadlo, které vyjimečně nepíská, zato mu do ucha pískáte vy.

V centru zájmu je vždy klient, jeho prospěch a spokojenost. Klient si sám může zvolit aktivitu, které se bude věnovat. Může být účasten celodenního programu, nebo jen části. Denní centrum může využít jako kavárnu, čítárnu, místo pro posezení a setkání s přáteli, místo pro vzdělávání. Můžeme zde vysledovat utváření vztahů, psychosociálních procesů, nových přátelství. Komunikuje se zde o běžných problémech života o vzdělání, ale i o smrti.

Při úmrtí klienta, je proveden malý vzpomínkový rituál, kde při zapálené svíčce se pomocí fotografií, výrobků, výroků, člověk, který opustil tento svět připomene.

Význam na tomto pracovišti má také udržování rituálů a obřadů, které jsou spojeny s významnými židovskými svátky. Do těchto aktivit jsou zapojeni i klienti, kteří se s pravidelnými oslavami židovských svátků v tak koncentrované podobě setkali až v Domově seniorů CH.Jordana. Mnozí z nich ve svých původních rodinách zvyky tak důsledně nedodržovali a jelikož slavnosti jsou mnohdy spojeny i se střídmostí v jídle, tak to dávají patřičně najevo.

3.3 Etická část

„ Vývoj etiky byl totožný s vývojem filosofie, tedy počínaje obdobím mýtickým (vazba na staré hrdinské eposy a náboženské spisy) až k vytváření racionálních základů vycházejících z promyšleného zpracování problému, které nacházíme u starých Řeků. “¹⁴

Etika (z řec. *éthikos* – mravní k *éthos* – mrav, obyčej, zvyk, domov)

- ° zkoumá zásady a poznává pravidla, jimiž by se měl člověk řídit, aby jednal v souhlase s tím, co je žádoucí
- ° zkoumá platnost morálních norem, zásad jednání a smýšlení, jež jsou vlastní určité sociální nebo profesní skupině lidí

---

¹⁴ Jankovský, J. Etika pro pomáhající profese. Praha: Triton 2003, s.21

° poskytuje principy, jež má jednající člověk uplatňovat v určitých situacích

První zmínky o ideálních vlastnostech, diskuse o tom v čem spočívá dobrý život o vztahu mezi hledáním ctností najdeme již ve starověkém Řecku v dílech Platóna (nauka o ideích a jsoucnech, nauka o čistém bytí a pravdivém světě) a Aristotela, který bytí klade do pohybujících se jsoucna a nahlíží ho jako podstatu, která přechází z možností v uskutečnění. Největší zásluhu na vytvoření etiky, jako vědy o jednání lidí ve společnosti má tedy Aristoteles.

Myšlenka středověkého Tomáše Akvinského vyjadřující Aristotelovu snahu, že všechno by mělo spět ke svému účelu či cíli a Akvinského nauku, že všechny věci jsou stvořeny Bohem s cílem získat ucelený obraz toho, co lze považovat za přirozené a správné lze také zařadit mezi klíčové body ve vývoji teorie etiky.

V pozdější době, například přístup Hobbese, vyjadřuje názor, že by etika měla být postavena na smluvní dohodě mezi lidmi. Hume byl přesvědčen, že by měla být založena spíše na citu, než rozumu. Oproti tomu Kant základní etické principy stavěl jen a pouze na čistém a praktickém rozumu.

Nietsche a Sartre, myslitelé 18.a 19.stl.hlásali, „etika není objevena, my ji vytváříme svými vlastními rozhodnutími“. 20.stl.bylo obdobím sporů, zda má etický jazyk význam. Někteří v etice viděli možnost, jak vyjadřovat skryté preference, nebo dávat příkazy.V posledních létech opět zájem o etiku vzrostl. Přezkoumávají se také mnohé dřívější spory.

Předmětem etiky je morálka. Hodnotí lidské jednání z hlediska dobra a zla porovnáním se svědomím člověka. Etika je filosofickou vědou o správném způsobu života, vycházející z racionálních přístupů a snažících se nalézt, popřípadě i zdůvodnit, společné a obecné základy na nichž morálka stojí. Úkolem etiky v nejširším pojetí, je studium a nauka o správném lidského chování a jednání.

„Svět existuje díky třem věcem: pravdě, soudu a míru.“

Talmud, Pirkej Avot

3.3.1 Etické zásady judaismu

Hlavní etické zásady Judaismu jsou ukotveny v „Tóře“.

Tóra shromažďuje náboženské předpisy zvané hebrejsky „micvot“ (jednotné číslo „micva“). Podle tradice Tóra obsahuje 613 příkazů z nichž je 248 kladných a 365 záporných. Ne všechny jsou dnes již použitelné. Hlavní princip je kladen na spirálové opakování (*mišna*). Co mi není jasné dnes, protože to ještě neprosáklo do mé bytosti, protože to ještě nedělám, nerespektuji, nenaplňuji, nebo to ještě nenaplňuje mne – to mi bude jasné příště, až se k tomu vrátím. Při té příležitosti má člověk sám v sobě udělat „inventuru již realizovaného, nastudovaného“. Proto se Tóra studuje stále, stále dokola. Mnohé z příkazů judaismu se staly součástí všeobecné morálky a etiky – zejména ustanovení tzv. Desatera. Systém náboženských příkazů tvoří v judaismu celek, který pořádá jak vztah člověka k Bohu, tak i mezi lidmi navzájem. Žít podle micvotu se v Judaismu považuje za ctnost a odměnu, které je člověk hoden jen tehdy, když všechny příkazy koná s láskou a vnitřní opravdovostí.

Principy víry

- Monoteismus.
- Bůh je jeden
- Bůh je všemohoucí a vševědoucí.
- Bůh je nefyzický, netělesný a věčný.
- Modlitbu lze nabídnout pouze Bohu.
- Hebrejská Bible a mnoho zásad víry popsanych v Mišně a Talmudu je výsledkem Božího zjevení.
- Slova proroků jsou pravdivá.
- Mojžíš byl hlavním mezi proroky.
- Tóra (pět knih Mojžíšových) je nejdůležitějším textem judaismu.
- Bůh odmění ty, kdož dbají jeho přikázání, a potrestá ty, kdož je poruší.
- Bůh si vybral židovský národ, aby s ním uzavřel jedinečnou smlouvu; popisem této smlouvy je Tóra sama.
- Věk spasení. Židé věří, že přijde spasitel (moshiach) a nastane věk spasení.
- Duše je při narození čistá. Člověk přichází na svět se sklonem činit dobro, a se sklonem činit zlo. Má tak svobodnou vůli a může si vybrat cestu životem, jakou sám chce.
- Člověk může odčinit své hříchy.

3.3.2 Etický kodex Denního centra seniorů

Vedoucí pracovnice Denního centra sama vypracovala „Etický kodex zaměřený na pracovnice v Denním centru a práci se starými lidmi Židovské obce Praha.

Hlavní náplní práce s klienty je úcta ke stáří obsahuje i tento kodex konkrétní kroky, které ctí „starého člověka“ jako právoplatného člena společnosti.

Jelikož mi vedoucí Denního centra nebylo povoleno v plném znění tento Etický kodex v mé práci uvést, pokusím se alespoň částečně charakterizovat jednotlivé okruhy, kterými se tento kodex zabývá.

Okruhy:

1. Cílem pracovníka je respektovat požadavky klienta Denního centra.
2. Vztahuje se k respektu zákonů státu, Židovské obce, svědomí

Charakterové vlastnosti - této části se kodex zaměřuje na charakterové vlastnosti pracovníka – empatie, vztah k lidem, komunikaci, upřímnost v projevu...Vzdělanostní podmínky a podmínky osobního růstu. Důležitost neustálé práce na sobě. Podmínky smyslu pro samostatnou, kolektivní i organizační práci. Požadavek na slušné chování jak ke klientům, tak k sobě navzájem. Upozorňuje na podílení se na vytváření dobré atmosféry na pracovišti. Práce se syndromem vyhoření – práce na sobě, poslouchat sám sebe.

Vzájemná úcta - tento oddíl kodexu pracuje s úctou, respektem. Pracovník chrání důstojnost klientů, nedělá rozdíly. Ctí nedotknutelnost klientova majetku. Nedopustí ponižování. Je zde rozvedeno konkrétní chování vůči klientovi (před vstupem do pokoje povinnost zaklepat, netykat klientovi, hanlivě nenazývat – babi, dědo..) Respekt svobody názoru i politického, náboženského.

Oslovování - zde jsou přesně stanovena pravidla, za jakých okolností lze oslovovat klienta jménem, kdy a v jakých podmínkách bude probíhat tykání. V oslovování nepoužívat diagnózu (...to je ta paní s demencí...) Nestigmatizovat klienty.

Korupce, dary - zaměřeno na korupci. V případě daru jej pracovník podstoupí Dennímu centru. V případě konkrétního daru, je třeba sepsat „Darovací listinu“

Etika a etické jednání – dbát u sebe i u spolupracovníků.

Pracovní doba - udržování pracovní doby, zákoníku práce, bezpečnost práce.

Alkohol - je dovozen pouze při společných oslavách a v malém množství. Jiné látky je zakázáno používat.

Týmová práce - vzájemná spolupráce se všemi pracovníky, židovskými školami, představiteli Obce, izraelskými organizacemi, styk zprostředkovává i klientům. Spolupráce i s nežidovskými pracovníky, sítěmi služeb, vzdělávacími organizacemi. Spolupráce s rodinnými příslušníky.

Zásady práce s klientem a spolupráce personálu - nefixovat klienta, vzájemná spolupráce, společné porady, konzultace, supervize, upozornění se navzájem na případné omyly, předávání informací mezi pracovníky, vzájemná zastupitelnost v základních pracovních úkonech, průběžné vzdělávání, profesní růst, ochrana majetku, práva klientů, podpora klientů, nestrannost.

Sankce – v této části je uveden popis pravidel, při jejichž neplnění může být pracovník sankcionován. Při závažných přestupcích, může být s pracovníkem rozvázána i pracovní poměr.

3.4 Skladba personálu a jejich kompetence

Vedoucí pracovnice (Ph.Dr.v oboru psychopedie)

Osobní asistentky 2 (jedna si v současné době doplňuje vzdělání v oboru speciální pedagogika)

Ergoterapeut 2 (absolventky bakalářského studijního programu Lékařské fakulty)

Dobrovolní pracovníci (jak z ČR, tak ze zahraničí Německa, Anglie, Francie...)

Cíl, který si klade Denní centrum:

Cílem je umožnit trávit aktivně volný čas a do určité míry pokračovat v podobných činnostech, jaké klienti dříve vykonávaly. Snaha o co možná nejdelší udržení dobré tělesné i duševní kondice a stimulace k objevování nových poznatků a prožitků. Dále pak udržování, nebo zvyšování kvality života klientů s využitím citlivého přístupu k jejich potřebám a možnostem. Umožňování dodržování židovských tradic ve společnosti. Docházejícím klientům poskytovat pomoc a péči, kterou již doma nezvládají

Sociální oblast: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/2626/280306a.pdf>

Pracoviště má svoji sociální pracovníci, která se zabývá sociální politikou klientů Domova seniorů. Využívá aktuálních zákonů, novelizací, spolupracuje s vedením ŽOP, klienty, jejich rodinami, pracovníci Denního centra. V současné době je aktuální změna systému sociálních služeb, která platí od 1.ledna 2007 a dotkne se i klientů DC.

3.5 Podpora dobrovolnických aktivit

„Jen život, který žijeme pro ostatní, má smysl.“

Albert Einstein

Smysl dobrovolnické pomoci přispívá k pocitu vzájemnosti a solidarity mezi lidmi a podporuje toleranci k odlišnosti. Pomáhá vytvářet společnost, která nebude lhostejná k problémům druhých.

V denním centru seniorů se dobrovolníci mohou zapojit do těchto oblastí:

- asistence starých lidí, pod dohledem pracovníků
- návštěva konkrétního klienta Denním centrem
- spoluúčast na programech pořádaných Denním centrem
- dobrovolnická pomoc při zařizování kulturních akcí atd.

Vedoucí denního centra velmi dbá na pravidelné vzdělávání pracovníků DC. Pracovnice se účastní školení zaměřených na práci se seniory, na práci s klientem který prochází obdobím smutku, práci s bolestí, práci s tělesně postiženými, práci s lidmi trpícími demencí, přípravou na smrt, mimo to navštěvují vzdělávací programy, které umožňují využití poznatků z hudební, taneční, pracovní terapie, tréninky paměti...

Při sestavování měsíčního programu vedení Denního centra vychází vždy z těchto zásad a principů :

- dělení aktivit na dopolední a odpolední
- dodržování hygienických přestávek při skupinových aktivitách
- dodržování pitného a stravovacího režimu
- při vytváření programů dbát na individuální potřeby klientů a individuální přístup
- zásada dobrovolnosti při návštěvách nabízených programů
- mít připravena náhradní řešení v případě nezájmu
- pravidelnost v týdenním plánu (pondělí pečení, středa „Povídání o

3.6 Přehled aktivit Denního centra a denní účasti na nich :

Druh aktivity	Počet účastníků denně
1. Společné ranní tělesné cvičení	10 - 15
2. Trénink paměti	11 - 15
3. Cizojazyčná konverzace francouzská	3 - 5
4. Cizojazyčná konverzace anglická	8
5. Společné pečení	10 - 17
6. Kavárna s konzumací upečeného moučnicku	10 - 17
7. Muzikoterapie	10
8. Videofilm	10
9. Výtvarná činnost	6 - 10
10. Besedy vedené samotnými klienty	7 - 15
11. Mimořádné kulturní akce dopolední	15

12. Mimořádné kulturní akce odpolední	18 - 25
13. Výlety	5- 8
14. Taneční aktivity	5
15. Sportovní hry	5 - 7
16 Vlastní literární tvorba	11
17. Práce s počítačem	6
18. Využití denního centra jako místa setkávání	dle potřeby klientů
19. Individuální práce s klientem	dle potřeby klientů
20. Adaptační program	dle potřeby klientů

1. Společné tělesné cvičení

Tělesným cvičením začíná každý den v denním centru. Je určeno pro klienty ubytované v Domově seniorů Charlese Jordana. Ergoterapeutka cviky volí s přihlédnutím k tělesným i psychickým handicapům klientů. Velká část těchto účastníků je přivezena na vozíku, nebo používá chodítka, a proto je převážná část cviků prováděna v sedě. Sestavy jsou zaměřeny na uvolnění krční páteře, kloubů a svalstva horních a dolních končetin. Cílem cvičení je navození příjemné atmosféry, důraz je kladen na správné vykonávání cviků a komunikaci mezi jednotlivými klienty. Aktivita starých lidí je stimulována oslovením, pomocí při cvičení, pochvalou, poděkováním. Ranní cvičení trvá asi 30 minut a je ukončeno podáním tekutin.

2. Trénink paměti

Předchází mu připomenutí si datumu dne, měsíc, rok a jména svátku v kalendáři. Následuje četba denního tisku a volná diskuse nad články v novinách. Hovoří se o výročích,

kulturním i politickém životě a není výjimkou i živá výměna rozdílných názorů. Vlastní kognitivní trénink paměti je určen ke zlepšení koncentrace pozornosti, paměti, orientace a představivosti. Klienti pracují s výrazy, názvy a pojmenováními věcí a činností jak z doby minulé, tak současné, pracují i s pojmy používané současnou mládeží. Účastníci vysvětlují jejich význam. Jako pomůcky se využívají různé předměty denní potřeby. Pro prostorovou představivost, vnímání, poznávání předmětů hmatem a procvičování jemné motoriky se využívá umístění drobností do zakrytého košíku, krabice a po výzvě se klienti hmatem snaží rozpoznat ukryté předměty. Některým účastníkům se vybavují názvy předmětů v jazyce, který byl dominantní v dětství, nebo který většinu života užívali. Mívá zábavnou a vtipnou atmosféru.

3., 4. Anglická, francouzská a německá konverzace

Koná se za účasti lektorů z řad dobrovolníků. Klienti rádi komunikují i s mladými zahraničními studenty z Německa, Anglie a Francie.

5., 6. Společné pečení a konzumace

Tato činnost je vždy v úterý. V dopoledních hodinách probíhá pečení, často z receptů, které přinesli samotní klienti. V odpoledních hodinách je pak konzumováno návštěvníky „kavárny“, která je hojně navštěvována. Témata kavárny jsou klientům nabízena, nebo si je klienti určují sami za využití předmětů, fotografií a osobních věcí přinesených z domova. Má velmi intenzivní citový charakter, jelikož mnohým klientům se vybavují zážitky z dětství, mládí, války i dospělosti.

7. Muzikoterapie

Je využívána v odpoledních i dopoledních programech. Dá se rozdělit na skupinové a individuální. Muzikoterapie je připravována buď pracovníci Denního centra, nebo dobrovolníky, ale i samotnými klienty. Je tematicky zaměřená. Pro mnohé klienty byla hudba celoživotním zájmem a návštěva divadel a koncertů i koníčkem. Proto při poslechu vybraných árií z určitých oper se opět rozvíjí živá diskuse.

8. Videoprojekce

Je prováděna převážně na přání klientů, nebo jako součást kulturních akcí.

9. Výtvarná činnost

Při tvorbě výrobků klienti využívají různých druhů materiálů. Rádi pracují s papírem, keramickou hlinou, látkou. Mají rádi sypké materiály, jako je hrách, čočka, obilí, mouka, písek, na kterých vnímají měkkost, chlad, pevnost, připojování, oddělování. Někteří klienti se na výrobě podílí pouze slovem s poukazem na to, že je již ruce neposlouchají. Vyrobené předměty dovedou všichni náležitě ocenit a jsou využity jako drobné dárky při návštěvách jiných zařízení.

10. Besedy vedené samotnými klienty

Jsou pořádány nepravidelně, často tvoří součást „kavárny“. Klienti na nich vzpomínají na své cestování ať v minulosti či v současnosti. Bohatě při nich využívají fotografií, videoprojekce, promítání diapozitivů.

11., 12. Mimořádné kulturní akce

Nejčastěji jsou pořádány při oslavách židovských svátků, oslavách narozenin klientů, nebo odborného personálu, ale i dobrovolníků. Nezřídka jsou na nich prezentovány knihy věnované judaismu samotnými autory (Lustig, Divácký). Oblíbené jsou návštěvy dětí z mateřské školy, která je spravována ŽOP.

13. Výlety

Bývají organizovány jak po Praze, tak i mimo Prahu. Mimo Prahu mají rekondiční charakter pobytu. V Praze jsou organizovány tématicky. Náplní bývá návštěva kina, supermarketu, zoologické zahrady, botanické zahrady, výstavy. Klienti rádi navštěvují i jiné Domovy důchodců v Praze (Domov Sue Ryder, Domov sv. Karla Boromejského). Rádi se z těchto výletů s množstvím zážitků vrací do Domova seniorů a v Denním centru referují klienty, kteří se těchto výletů nemohli z různých důvodů zúčastnit.

14. Taneční aktivity

Jsou pořádány nepravidelně za spolupráce tanečního choreografa Národního divadla, nebo jako součást oslav, nebo spontánního projevu při poslechu hudby. Společný pohyb a tanec působí jako prostředek sociální interakce a kontaktu.

15. Sportovní hry

- jsou pořádány spíše v letních měsících. Organizovány jsou především na zahradě Domova seniorů. Bývají i příjemným zpestřením výletů nebo návštěv přírody. Z náčiní se využívají především míče. Hry jsou realizovány s ohledem na možnosti klientů.

16. Vlastní literární tvorba

Literární tvorba klientů je součástí literární terapie. Za cíl si klade především chuť a touhu vzpomínat a o tyto vzpomínky se podělit i s ostatními. Ve svých pracích klienti popisují zážitky z cest, z návštěv divadelních představení i kulturních akcí. Někteří klienti ve svých příspěvcích reagují i na příspěvky jiných klientů. Neformální literární výměna názorů, pocitů, informací je od neutrálních až po silně citově zabarvené. V občasníku „Šalom“ se můžeme setkat s rubrikami zabývajícími se tématy :

- co se mi v životě líbilo / líbí, nelíbilo / nelíbí

- o co se mohu s jinými podělit, v čem mohu poradit, jakou knihu si přečíst, co sledovat v televizi.

- součástí je také okénko dotazů a odpovědí z okruhů židovských tradic, zdravotní, sociální oblasti.

- umělecké okénko obsahuje básnickou tvorbu, kresby, fotografie

17. Práce s počítačem

Pro některé klienty, jejichž příbuzní jsou roztroušeni po celém světě, je komunikace pomocí počítače, nebo mobilního telefonu, jediným kontaktem se svými milými. Pomocí internetu klienti získávají přehled z různých oblastí života, získávají sebevědomí při práci s moderní technikou. Někteří klienti mají i své webové stránky, na kterých prezentují svoji publikační činnost. Výuka práce s počítačem je spíše individuální a záleží na požadavcích a možnostech klienta.

18. Použití Denního centra jako místa setkávání

Prostory Denního centra mohou klienti využívat i jako místo setkávání s návštěvami zvenčí. V poklidné a příjemné atmosféře zde komunikují o běžných radostech i strastech

života svých známých. Nezřídka se návštěvy zapojí i do konverzace s ostatními klienty, nebo se i podílí na odpoledních programech pořádaných Denním centrem.

19. Individuální práce s klientem

Této činnosti se převážně věnují lidé z řad dobrovolníků, kteří ve svém volném čase a zdarma navštěvují Denní centrum a Domov seniorů. Pro jedince postižené demencí, nebo tělesně postižené, kteří nemohou navštěvovat Denní centrum a po celý den jsou upoutáni na lůžko je kontakt s lidmi zvenčí jednou z mála možností, jak si vzpomenout na detaily příjemných období či událostí. V přístupu ke klientům je nutná dobrá znalost osudu klienta a jeho minulosti. S citem je třeba pracovat s tématy koncentračního tábora, ztráty dítěte, životního partnera a jiné. V těchto individuálních rozhovorech se pracovníci musí řídit především potřebami a přáními klienta.

20. Adaptační program

Pro každého nově příchozího obyvatele Domova seniorů, jsou vypracovány konkrétní adaptační programy. Každý starý člověk má svoji složku, ve které jsou soustředěny stručné informace o místě narození, studiu, bydlišti, příp.i koncentračních táborech, kterými klient prošel. Dále jsou zde údaje interního lékaře, který stručně popíše znevýhodnění klienta.

Svůj pokoj si klienti mají možnost vybavit fotografiemi, soškami, knihami a různými drobnostmi ze svého domova z důvodu lepší adaptace na nové prostředí. Výborným nápadem je „Vzpomínková krabice“, která ochraňuje cennosti a drobnosti, které se pracovnícím společně s rodinou podařily nashromáždit (korále, brože, talismánky, náramky, parfémy..)

4. Vznik středního „Vzpomínání na...“

Ke vzniku činnosti, která by zpestřila dopolední program klientů v Denním centru, byla má zkušenost s programy tohoto zařízení a chuť přijít s něčím novým. V průběhu bezmála tří let jsem se účastnila takřka všech aktivit pořádaných Denním centrem. Mezi nejoblíbenější patřily výlety mimo budovu. Tyto výlety však byly omezeny počtem míst v autě, počtem personálu, který je k dispozici jako doprovod a časovými závazky při využití auta, které současně provádí i rozvoz obědů klientům, kteří nenavštěvují jídelnu Domova seniorů. Někteří klienti také s velkou nechtí opouštějí prostory Denního centra a tak se sociální kontakty mimo budovu stále více omezují a zužují. Z části je důvodem pohodlnost, z části i stud za své tělesné omezení. Zjistit pravou příčinu snížené ochoty spolupracovat, není vždy lehké. Otevřené rozhovory o zdravotních, sociálních rodinných problémech mezi klienty jsou velmi omezené, nebo se odbudou krátkým slovním doprovodem, nebo mávnutím ruky.

Dopolední část programu v Denním centru je jak jsem již výše zmínila, strukturována pravidelně a jen s drobnějšími změnami. Toto uspořádání činností vítají především ti klienti, kteří mají potíže s orientací, demencí, pamětí ale i déletrvajícím soustředěním. Pravidelný řád a struktura dne, klientům dává pocity bezpečí, pohody, spolubytí, užitečnosti. Při otázkách typu: „Co bude následovat po zprávách..., jaký taneček si nyní zatancujeme...“ se mnozí aktivně zapojují.

Program dopoledne převážně využívají klienti, kteří pak odpolední program Denního centra nenavštěvují protože cítí již únavu. Část z nich je přivezena ošetřovateli na vozíku, část používá chodítka, francouzské hole. Nejvíce se mi líbily odpolední bohaté činnosti pořádané Denním centrem, především setkání vzpomínková „Kavárna“, po dohodě s vedoucí centra,

jsem si vyčlenila čas od 10:30 do 11:30 a kopii odpolední kavárny jsme společně s klienty uspořádali také v dopoledním čase.

4.1 Struktura a cíl setkání

Cílem našich společných setkání je zaujmout a zaktivizovat klienty. Především i ty, kteří svoji pozornost dovedou soustředit pouze chvíli a pak usnou. Proto nejaktivnější část programu je situována do první třetiny „Vzpomínání na...“. Podstatou je navození klidné a přátelské atmosféry, ve které se klienti svobodně rozhodují o čem chtějí, či nechtějí hovořit. Cílem také je zmírnění pocitu osamělosti a izolace a zavedení nové aktivity. K zapojení i málomluvných členů skupiny do setkání využívám množství předmětů denní potřeby – petrolejové lampy, hřebeny, knihy, přírodniny... Jsou akceptovány potřeby biologické i citové. Je přihlíženo na aktuální stav klientů. Při každém setkání je kladen důraz na důstojnost a jedinečnost klientů, na jejich komplexní zkušenosti i různé sociální role, které v dospělém věku zastávají. Cílem je i práce na vývoji skupinové práce.

4.2 Volba témat našich střeďečních setkání

Jednotlivá témata jsou vybírána s ohledem na přání klientů, aktuálně v návaznosti na probíhající židovské svátky, na události aktuální v České republice, Izraeli i světě. Při volbě témat jednotlivých setkání, z části volím témata na sebe navazující, např. „Vzpomínání na místo, kde jsem se narodil-la...“, „Vzpomínání na domov...“, „Vzpomínání na předměty z domova...“, „Vzpomínání na rodinné události...“, „Vzpomínání na oslavy svátků...“.

Jiná témata jsou klienty volena jako reakce na právě prožité setkání. Jako příklad uvedu témata nejoblíbenější, která klienti volili i vícekrát. Jsou to „Vzpomínání na zaměstnání...“, „Vzpomínání na cestování...“, „Vzpomínání na výlety...“, „Vzpomínání na zájmy, záliby, výlety...“, „Vzpomínání na písničky...“, „Vzpomínání na to, jak jsem zlobil-la ve škole...“ a další. Pomocníkem je také literatura, která je zaměřena na různé oblasti činnosti seniorů.

Všechna setkání jsou neobvyklá a něčím obohacují jak klienty, tak i pracovníky. Ne každé setkání provází uvolněná atmosféra, protože se čas od času objevily vzpomínky, které nebyly příjemné, ale i v nich si někteří klienti dokázali pro sebe nalézt něco pozitivního. Při přežívání v koncentračním táboře to bylo například seznámení se s nejlepší kamarádkou, nácvič opery „Brundibár“, při odchodu z Československa pak nalezení nového místa pobytu, na kterém sice „bylo krásně“, ale slovo domov většina klientů užívala pro místo svého narození. Přesto ale hlavním cílem je zpříjemnění dopoledne s možností získání nových poznatků i cílem ještě bližšího seznámení se klientů navzájem a aktivní zapojení nově přichozích klientů do činností a nabídek programů Denního centra.

5 Mé postřehy

V této části se chci zaměřit na výsledky spolupráce se starými lidmi, jejich ochotou spolupracovat a na vztahy s pracovníci Denního centra. Předkládám také několik postřehů, které by mohly sloužit ke zdokonalení činnosti centra seniorů.

5.1 Rozbor mého vztahu se starými lidmi

Od počátku mého pobytu v „Denním centru seniorů Ch. Jordana, mě překvapil nejen lidský, ale vysoce profesionální a odborný přístup, zaměřený na individuální požadavky klientů, zaměstnanců, studentů našich i ze zahraničí a dobrovolníků. To se odráží i spokojenosti, či nespokojenosti klientů a odvaze, otevřenosti a chuti o nedostacích otevřeně hovořit.

Počáteční své nezdary jsem připisovala především mým krátkým zkušenostem se samostatnou prací se starými lidmi a vedením otevřené skupiny. Dále menší znalostí židovských svátků a pravidel i samotných klientů. V překonání nedostatků mi pomohli především klienti samotní svoji vstřícností, ochotou spolupracovat, poradit, vzpomínat. Vítané postřehy a poznatky jsem získávala i od pracovnic DC, které se postupně do dopoledního setkání také zapojovaly. Naše setkávání se postupně rozrůstalo o nové členy, kteří původně navštěvovali pouze odpolední programy. Po každém „Vzpomínání na...“ ještě přetrvávala bohatá diskuse nad právě probíraným tématem, nebo pomůckami, kterými jsem jednotlivá setkání obohacovala. Mělo smysl především pro ty staré lidi, kteří se již nemohou tak aktivně účastnit. Tím, že si mohli předmět podržet v ruce, osahat, přivonět, ochutnat, pohladit, poslechnout si, vybavili si někdy pouze pro sebe zážitky.

5.2 Rozbor mého vztahu s pracovníci Denního centra

Vedoucí „Denního centra“ PhDr.Tlustá, zavedla na svém pracovišti princip odborné a kvalitní práce pro všechny klienty společně, ale i pro každého zvlášť. Práce v DC vychází ze Standardů kvality sociálních služeb, z osobně stanovených cílů jednotlivých klientů,

z pravidelného průzkumu jejich spokojenosti. Svoji službu pracovnice pravidelně vyhodnocují. Souhlasili i s několikadenní inspekcí kvality služeb z Ministerstva práce a sociálních věcí. Hodnocení výsledků ze strany této inspekce dopadlo více než dobře. Pro zkvalitnění pracovního týmu jsou zde prováděny hodnotící porady, často konzultace s odborníky a v rámci možností s rodinnými příslušníky. Ocenila jsem i využívání pravidelné supervize, která je pro takto náročné povolání nezbytná. Sebevzdělávání je zde samozřejmostí a jsou na ně vyhrazeny zvláštní finanční prostředky pro každého pracovníka.

Od počátku mého spolubytí v Denním centru seniorů, jsem byla zařazena jako člen pracovního týmu, kterému je umožněna účast na všech aktivitách Denního centra seniorů. Účastnila jsem se porad, školení, supervize, výletů i činností spojených s nákupem pomůcek a nového vybavení Denního centra. I po ukončení studia budu dále spolupracovat na zkvalitnění „podzimu života“ klientů.

5.3 Návrhy na zdokonalení

Činnost Denního centra je velmi odborně propracovaná.

- Vypracovat program určený dobrovolníkům.
  - Systematičtější přístup by si vyžadoval program určený i dobrovolníkům ze zahraničí.
- Někteří, někdy neví, do jaké činnosti se zapojit, aby jejich působení mělo smysl – přispívá k tomu i jazyková bariéra mezi zaměstnanci a dobrovolníky.
- Jelikož klienti rádi navazují nové kontakty, navrhovala bych uzavření spolupráce s některou střední školou. Např. Gymnázium Jana Palacha, které sídlí na Senovážném náměstí v Praze, nebo PVŠPS.

- Počet dobrovolníků není stálý a tak se střídají období, kdy jich toto zařízení navštěvuje např. 3 – 5 a období, kdy je pouze 1. Zvýšený počet, by vedl k většímu individuálnímu a osobnějším přístupům.
- Větší pozornost věnovat individuálním výletům klientů po okolí , které není možné s malým počtem zaměstnanců pravidelně provádět.
- Vypracovat slovník základních svátků a vysvětlit stručně jejich význam. Je to důležité hlavně pro ty dobrovolníky, kteří přijdou do centra pouze na určitý čas a chtějí poobědvat vepřové, nebo jiné potraviny, které jsou v rozporu s Etickým kodexem centra.
- Vypracovat Etický kodex pro dobrovolníky.
- Vést alespoň částečnou evidenci probraných témat, aby se některá neopakovala příliš často a tím přestávala klienty zajímat.
- Doporučit odbornou literaturu, která se zabývá problematikou starých lidí, popřípadě historií Židovství.
- Sledovat studenty, kteří navštěvují Denní centrum a táží se na životní příběhy jednotlivých klientů, z důvodu přílišného nezatežování klientů traumatizujícími událostmi.

Závěr:

Ke zpracování mnou vybraného tématu jsem zvolila komplexní přístup. Mým cílem bylo postihnout hlavní historické souvislosti života tohoto etnika, jejich odlišnosti vyplívajících z judaismu a z následků II.sv.války a traumat holocaustu.

Z pohledu dobrovolného pracovníka se zaměřením na sociální práci, jsem pak sledovala význam a vliv prostředí, nabídek činností a odborného zázemí, které je starým lidem poskytnuto od 8:00 do 16:00 hod.v prostorách Denního centra. Při osobních setkáních s jednotlivci i skupinou jsem zjistila, že židovští senioři aktivně spolupracují na zpříjemnění svého stáří. Většinou se jedná o klienty s vyšším stupněm vzdělání. Nebojí se vyjádřit nesouhlas. Těm, kterým zdravotní stav již nedovoluje plné zapojení, jsou nabízeny alternativní přístupy. Programy vychází z pracovních životních zkušeností a zohledňuje se i část života prožitá klienty v zahraničí. Je kladen důraz na vlastní rozhodování klienta, jeho individualitu, dobrovolnost. Velmi dobrá je i spolupráce se sociální pracovníci. Komunikace s rodinnými příslušníky je částečně omezená jejich nedostupností, někdy i neochotou spolupracovat, jelikož o rodiče je postaráno obcí.

V závěrečné části jsem uvedla několik zkušeností s prací se starými lidmi. Zavedením nové aktivity „Vzpomínání na...“, jsem se aktivně zapojila do společenství a plně si uvědomila význam dobrovolnictví nejenom v domovech seniorů, ale i v jiných zařízeních, které sdružují větší počet klientů, nebo pacientů.

Pobyt v Denním centru seniorů Ch.Jordana mě utvrdil v důležitosti udržování společných tradic, rituálů a svátků. Jsou to významné momenty v pospolitosti jakéhokoli

společensví a přispívají k omezování pocitu osamělosti. Jsou také důvodem pravidelného setkávání lidí a vzájemné komunikace, která ne vždy musí být vyjádřena pouze slovy.

Při práci jsem využívala literaturu odbornou i věnovanou historickému mapování cest Židovského národa, odborné časopisy, časopisy vydávané Denním centrem a Židovskou obcí v Praze.

Literatura

- ADAMEC, J. *Stát a právo v díle Tomáše Akvinského*. Brno: 2001
- Bible*. Praha 1991
- DIVECKÝ, J. *Příběhy Tóry*. Praha: P3K, 2005
- ERIKSON, E. H. *Životní cyklus rozšířený a dokončený*. Praha: LN, 1999
- FIEDLER, J. *Židé – dějiny a kultura*. Praha: Kliment a Mrázek, 1997
- FRANKL, V. *A přesto říci životu ano*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005
- JANKOVSKÝ, J. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 2003
- JOHNSON, P. *Dějiny židovského národa*. Řevnice: Rozmluvy, 1995
- KALVACH, Z. *Respektování lidské důstojnosti*. Praha: 2003
- NEWMAN, J., SIVAN, G. *Judaismus od A do Z*. Praha: Sefer, 2004
- PATOČKA, J. *Péče o duši II*. Praha: Oikoymenh, 1999
- PATOČKA, J. *Péče o duši III*. Praha: Oikoymenh, 2002
- SACKS, J., *O svobodě a náboženství*. Praha: P3K, 2005
- SADEK, V., ŠEDINOVÁ, J., KÁRNÝ, M., FRANKOVÁ, A., PAVLÁT, L., PUTÍK, A.,
- WALSH, D. *Skupinové hry a činnosti pro seniory*. Praha: Portál, 2005
- ŠVANCARA, J. *Psychologie stárnutí a stáří*. Brno: FF Univerzita J. E. Turkyň, 1983

Internetové odkazy

Sociální oblast: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/2626/280306a.pdf>

www.kehilaprag.cz

www.grimoar.cz

www.tiferet.cz

www.ebrand.cz

www.wikipedie.cz

www.jevishmuseum.cz

Seznam příloh:

Davidova hvězda	2
Etika biblické knihy „Příslaví“	2
Stručný slovník židovských pojmů.....	7
Životní příběh paní V.....	11
Vyjádření klientů Denního centra.....	13
Výběrová literatura k judaismu.....	14
Obrazová příloha	

Davidova hvězda

„Šesticípá hvězda (hexagram), Původně starobylé magické znamení nazývané „Magen David“ (Davidův štít), se v židovské symbolice často objevuje společně s pentagramem (pěticípá hvězda, „Šalamounova peče“). V Praze se Magen David stal součástí emblému Židovské obce patrně po roce 1530 a postupně se rozšířil do dalších oblastí diaspory jako obecný symbol židovství... Theodor Herzl navrhl hvězdu pro novou sionistickou vlajku. V roce 1948 Židé umístili hvězdu, kterou jim nacisté vnutili jako potupné znamení, s hrdostí do středu vlajky svého státu – Izraele.

Etika biblické knihy „Příslaví“

Knih příslaví je jednou z knih Bible. Ve svých výrocích odráží svým způsobem celou etiku Bible. Bible se v současnosti dělí na Starý zákon a Nový zákon. Starý zákon obsahuje knihy, které vznikaly ve starověku, před občanským letopočtem. Knihu „Příslaví“ najdeme ve „Spisech“. Je to studnice moudrosti a morálky.

Bible obsahuje v podstatě dvě nejdůležitější pravidla, která dále rozvádí:

1. Milovat Hospodina, věřit v něj jako v jediného Boha a poslouchat jej.
2. Milovat svého bližního jako sebe sama.

Dalším, neméně důležitým biblickým pravidlem je „Boží láska“ a „odpuštění“.

Bible sama říká :kdo chce hledat, nalezne – a ještě získá moudrost.

Biblická kniha „Příslaví“:

Život znamená zachovávat přikázání Bible. Smrt znamená pohrdat těmito přikázáními.

Kdo zachovává přikázání, střeží svůj život, zemře, kdo ho cestami zhrdá. Př.19,16

Moudrým se stává ten, kdo usilovně hledá moudro.

Sláva Boží, je věc ukryt, sláva králů je věc prozkoumat. Př.25,2

Hodnota moudrosti

Získat moudrost je ryzí zlato a získat rozumnost je výbornější než stříbro. Př.16,16

Postoj ke zlu a dobru

Kdo usilovně hledá dobro, hledá Boží zalíbení, kdežto kdo se pídí po zlu, toho zlo postihne.

Př.11, 27

Rozdíl mezi hmotným a duchovním bohatstvím

Neštví se za bohatstvím, z vlastního rozumu toho zanech. P5.23,4

Soucit s lidmi

Kdo před křikem nuzného si zacpe uši, bude také volat a odpověď nedostane. Př.21,13

Soucit se zvířaty

Spravedlivý cítí i se svým dobytkem, kdežto nitro svévolníků je nelítostné. Př.12,10

Varování před cizoložstvím

Což může někdo chodit po žhavém uhlí nepoplit si nohy? Př.6,28

Varování před pýchou

Pýcha předchází pád, domýšlivost klopýtnutí. Př.16,18

Úcta k rodičům

Kdo zlořečí otci, matce, tomu zhasne světlo v nejhlubší tmě. Př.20,20

Výchova dětí

Kdo šetří hůl, nenávidí svého syna, kdežto kdo jej miluje, trestá ho včas.

Další přísloví nás upozorní na:

Varování před alkoholem. Každý člověk hřeší. Pozor na ústa, na pomlouvání a lež. Nebýt líný. Být poctivý. Odpouštění přestupků. Neoplácet dobré zlým. Dávat druhým radost je léčivé. Kdo jinému jámu kopá sám do ní padá. Proti úplatkářství. Velkou cenu má přátelství. Co je pravé hrdinství. Umět ovládat své pocity a postoje.

Judaismus přikládá vzdělávání a práci na sobě velký význam v průběhu celého života. Chtěla bych zmínit některé etické kategorie, na nichž judaismus stojí a jak je pro současníky formuloval rabín J.D.Rayner (Rayner 1998, s.56-59):

1. Všichni lidé jsou stvořeni k obrazu Božímu, proto se s nimi musí jednat s láskou, ohledem a citlivostí.
2. Judaismus cení svobodu téměř nadevše
3. Judaismus klade důraz na spravedlnost
4. Judaismus klade důraz na soucit vůči slabším, utlačovaným, prehajícím, posílený vlastní zkušeností
5. Určitá míra univerzalizmu, vycházející ze zkušenosti židů jako menšiny roztroušené po mnoha zemích – nutí nás myslet globálně
6. Touha po míru
7. Hluboká starost o budoucnost lidstva – v dnešní situaci se musí promítat do ochrany životního prostředí pro budoucí generace.

Výše uvedené etické kategorie jsou hierarchicky rozpracovány do 110 etických zásad v etice osobní, společenské, rodinné, vzdělávání, ekonomické, lékařské, mediální, právnické, politické, mezinárodní a ekologické. Nejvyšší hodnotu má etika osobní, pak společenská a rodinná.

Před ekonomickou stránkou života stojí etika vzdělávání, jak o tom svědčí následující zásady:

68. Vzdělání musí mít nejvyšší prioritu.

- 69. Vzdělání je pro obě pohlaví.
- 70. Vzdělání musí být dostupně všem.
- 71. K učitelům se musíme chovat s úctou.
- 72. I k žákům se musíme chovat s úctou.
- 73. Vzdělání je nepřetržitý proces.

Jelikož se ve své práci zaměřuji na spolubytí se starými lidmi, stojí za pozornost ještě tyto etické zásady:

Etika osobní: 16. Nesoudit ukvapeně, 20. Neodhlížet stranou od utrpení, 22. Ctít důstojnost druhých.

Etika společenská: 50. Pečovat o staré.

Etika rodinná: 66. Děti mají povinnost ke svým rodičům.

Potřeba vzdělávání v každé židovské komunitě byla chápána jako centrální povinnost. Komunita se také starala o chudé a staré, kterým vypomáhal ze zvláštních fondů (desátky a následně desátky z desátků, měly zajistit, že každému se dostane alespoň něco).

Pro židy je tedy hlavním zdrojem poznání studium Tóry. Ta obsahuje pokyny (*halacha*), které člověka mají dovést k sebepoznání (*hislamtud*) a sebezdokonalování (*hispaalut*). Halacha je cesta obecně platná, která se ubírá stupňovitě.

Sedm principů z Talmudu:

1. moudrost = *chochma*
2. soud = *mišpat*
3. odpovědnost za potřebné = *cedek*
4. soucítění, empatie = *chesed*

5. nadreligiózní „láska“ ke všemu stvoření = *rachamim*
6. pravda = *emet*
7. pokoj, harmonie = *šalom*

Pro dnešek se má mít člověk také čtyři potřeby:

1. občanské přitakání morálce
2. *viduj* = vyznání nedostatků a selhání, pravda sám k sobě
3. *ruchaniut* = duchovní rozměr
4. *savar* = podstata, zdůvodnění

Celé hebrejské myšlení není boj mezi A a B, mezi plus a minus. Je to řetězec tradice. Studium jednotlivých textů se nemá učit nazpaměť, memorovat naučené, ale podstatou je si přečíst myšlenku jednoho, následně k ní přidat komentář druhého, dalšího...popřípadě svůj. Studium a výklad je pak nekonečný řetězec výkladů a ne biflování naučených hesel. Hlavním cílem je „setkávání se nad...textem, výkladem, doporučeními...“

Stručný slovník židovských pojmů

V této kapitole budu čerpat z knih Newman, J. Sivan, G. Judaismus od A do Z, Divecký, J. Židovské svátky

Aškenazim – „obyvatelé Aškenazu“, v ranném středověku byl Aškenáz ztotožňován s Německem. Termín označoval komunitu židů ve východní Evropě. Mezi charakteristické znaky aškenázského života patří užívání jazyka jidiš (původně středověká němčina, obohacená o slovanská a hebrejská slova, psán hebrejsky)

Sefaradim – židé španělského a portugalského původu.

Mezi Aškenázim a Sefaradim se vyvinuly značné rozdíly ve výslovnosti hebrejštiny, zvycích, liturgii atd.

Bar micva – „syn přikázání“ osoba mužského pohlaví, která je povinna plnit předpisy judaismu od 13-ti let.

Bat micva – dívka, jež dosáhla věku náboženské odpovědnosti, 12 let.

Cicit – třásně, třepení, které muž nosí pod svrchním oděvem, v podobě zapletených copánků na čtyřech cípech svého šatu. Je v souladu s předpisem Tóry.

Desátek – desátá část rolníkovy úrody, měl přesná pravidla dělení 1.desátek byl určen *levitům*, kteří se věnovali chrámové službě, 2. díl (1.díl z desátku)dávali levité kněžím ze svého vlastního desátku, 3. (2.desátek) měl se proměnit na peníze, nebo v naturáliích přinést do Jeruzaléma, 4.“desátek chudých“ každým třetím a šestým rokem si jej rolník ponechal jako dar pro znevýhodněné, nebo sociálně chudé (vdovy, cizince, sirotky...) Smyslem oběti bylo zvýraznit zájem o méně šťastné členy společenství.

Desatero přikázání – „Deset slov“, které dostal Mojžíš od Boha na hoře Sinaj sedm týdnů po té, co vyvedl lid Izraele z Egypta. Desatero Bůh vyryl do dvou kamenných desek. Prvních pět

příkázání shrnuje povinnost člověka k Bohu. Na druhé desce je sumarizace správných vztahů mezi lidmi.

Diaspora – „rozptýlení“, tj.usídlení Židů v jiných zemích, než Izraeli. Může znamenat i zajetí, vypovězení.

Ec chajim – „strom života“, dřevěná rukojeť, na kterých je navinut pergamenový svitek Tóry.

Halacha – „postup“, židovský zákon. Soubor židovského, náboženského práva. Označuje „cestu životem“. Opírá se o psanou Tóru a ústní tradici.

Chamec – kynuté těsto, zkvašené jídlo. Je zakázáno požívat o Pesachu.

Cheder – „místnost“, náboženská základní škola k výuce Tóry

Chrám – do roku 70 n.l.byl centrálním místem judaismu. První chrám byl postaven za krále Šalamouna (asi 964 př.n.l.). V roce 586 n.l.byl zničen Babyloňany. Druhý chrám zničili roku 70 n.l.Římané po židovském povstání. Nyní zůstala z Chrámu jen západní zeď, nežidé ji nazývají „Zeď nářků“. Pro židovské náboženství má znovupostavení Chrámu velmi posvátný charakter.

Izrael, lid – původně potomci Jákobových synů, dvanáct izraelských kmenů. Název Jisrael se vztahoval původně na všechny „Izraelity“ až do rozdělení království po Šalamounově smrti.

Ješiva – škola vyššího židovského vzdělání, určená ke studiu Talmudu.

Jom – Ha-Šoa – Den vzpomínání na oběti holocaustu.

Kabala – „přijetí“. Původně talmudské označení ústní tradice. Mezi klasické knihy kabaly patří „Zohar“. Později byl název kabala přenesen na židovskou mystiku. Často vyzdvihován lidmi, kteří o kabale nic neví. Podstatou kabaly je víra v nepřerušovaný vztah mezi Bohem a člověkem.

Kalendář – je lunárně solární. Den začíná a končí soumrakem. Měsíce mají 29, nebo 30 dní. Židovský rok začíná na podzim.

Kašrut, košer – „rituální způsobilost“. Jedná se o označení předmětu, či o potraviny které jsou povoleny, či zakázány konzumovat. Vztahuje se ke stravování

Kibuc – kolektivní osada, založená na principu společného vlastnictví.

Kipa – pokrývka hlavy

Liturgie – soubor obřadů k veřejné bohoslužbě.

Maca – nekvašený chléb, jí se o Pesachu. Symbol spěšného odchodu Izraelitů z Egypta.

Menora – „svícen“ sedmiramenný. Tradiční symbol judaismu.

Mesiáš – „pomazaný“. Osoba zasvěcená svatým olejem k úkolům stanoveným Bohem.

Mezuza – „dveřní zárubeň“. Pergamenový svitek s biblickým veršem, připevněný na zárubni vchodu židovského domu.

Micva – „příkázání“, které je Žid povinen plnit. Celkem je jich 613. 248 kladných a 365 záporných. Ne všechny jsou v dnešní době aktuální.

Mikve – sebrání“ vody, lázeň sloužící pro rituální očistu. Má pojmout nejméně 762 litrů vody.

Mišna – „opakování, studium, výuka“ ~ Ustní zákony a základ Talmudu

Musar – etické učení, ideální náboženské chování.

Nešama – duše, duch člověka. Dle židovského učení je věčný, nezničitelný. Lidské tělo slouží jako schránka duše.

Nida – menstruuující žena. V tomto období je žena povinna dodržovat přísná pravidla týkající se kontaktu s mužem.

Obřízka – jeden ze základních příkazů judaismu. Je symbolem smlouvy, kterou Bůh uzavřel a Abrahamem. Provádí se osmý den života chlapce. Po provedení získává chlapec hebrejské jméno. Má přísná pravidla.

Pět knih Mojžíšových – Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium.

Pirke avot – soustředí se na vývoj ústní tradice a na etiku judaismu.

Poutní svátky – Pesach, Šavu'ot, Sukot – tři hlavní svátky židovského kalendáře.

Rabín – je kvalifikován pro výklad Tóry a pro vedení židovské komunity, nebo synagogy.

Sionismus – obhajuje návrat Židů do své domoviny. Usiluje o suverenitu Izraele.

Suka – „stánek“ s přesnými rozměry, nejméně však 1/2m x 1/2m.

Synagoga – „dům shromáždění“, budova sloužící pro židovské modlitby.

Šabat – nařízený den odpočinku. Světí se jako sedmý den týdne, který Bůh posvětil na konci prvního týdne stvoření.

Šalom – mír, pokoj, klid. Jedná se o ideální stav člověka, který se přeruší, když člověk upadne do nepohody či hříchu.

Talmud – učení, studium židovského zákona a tradice.

Tóra – „vodítko, návod, učení“. Pět knih Mojžíšových – první část hebrejské Bible.

Zohar – „Kniha záře“, hlavní dílo kabaly.

Žalmy – posvátné písně, či básně.

Životní příběh Paní V.

Paní V vyrůstala v Lubné, v domácnosti se čtyřmi dalšími sourozenci (3 dcery a 2 synové). Rodiče vlastnili koloniální obchod. Pomáhala jim služka a čeledín. Jelikož byli jediná židovská rodina ve vesnici, ani si to neuvědomovali. Košer strava, šábés i židovské svátky, se udržovaly hlavně kvůli babičce. Maminka ale dětem potají v obchodě ohřívala zabijačkovou polévku. Kluci chodili koledovat, tatínek navštěvoval spolek „Sokol“.Paní V byla nejstarší a tak místo studia mamince musila pomáhat s chodem domácnosti a výchovou sourozenců.

V roce 1939 rodina zaznamenala první antisemitské projevy. Bratr byl ve Štětí u Litoměřic, kde se učil u strýčka, zbit nacisty a uvězněn. Do pohraničí si pro něho musel přijet táta. Z Prahy se vrátil i druhý bratr. „Norimberské zákony“ rodinu postihly v podobě zabavení obchodu. Výnosy z hospodářství musili odevzdávat. Musili nosit viditelně žlutou hvězdu s nápisem JUDE a měli zakázáno vstupovat do veřejných prostor. Někteří známí se od nich začali odvracet.

Do transportu rodina dostala předvolání v únoru 1942. Každý si mohl vzít pouze jedno zavazadlo o váze 50 kg. 18. února 1942, společně s ostatními židy byli odvezeni do sběrného tábora na Kladně a po čtyřech dnech převezeni do Terezína. Zde paní V.dělala ošetřovatelku a tak přestože rodina byla od sebe rozdělena, setkala se s otcem i bratry.

Roku 1944 byla celá rodina převezena do Osvetimi. V plynové komoře zde našli smrt rodiče i nejmladší sestra paní V. Paní V.byla převezena do koncentračního tábora ve Slezsku (Kristianstadt). Šest týdnů pak trvala cesta do dalšího koncentračního tábora. Každý den museli zubožení lidé ujít 30 km. V Bergen-Belzenu se naposledy setkala se svými bratry. Ani je nepoznala. Ona sama byla pohozena na hromadu umírajících. Věta: „Podívejte tato mrtvola ještě hýbe očima!“, jí zachránila život. Byla převezena na marodku a po osvobození, Mezinárodním červeným křížem, byla odvezena do švédského sanatoria. Vážila 32 kg. V sanatoriu pobyla dva a půl roku.

V roce 1947 se vrátila do Lubné. V červnu téhož roku se setkala s mladší sestrou. Jako jediné přežily. V koncentračním táboře zamřel i snoubenec paví V. Přesto se po válce vdala za

muže nežidovského původu. V roce 1942 se manželé přestěhovali do Prahy, kde si paí V.našla práci. V roce 1951 se jim narodila dcera. Ta se zatím nevdala a paní V.to velmi mrzí.

Po odchodu do důchodu byla stále aktivní. Věnovala se čtení, výletům, chatě. Do Denního centra seniorů se dostala náhodou. Po úrazu, kdy si rozdrtila ramenní kloub, navštěvovala rehabilitaci v Domově seniorů, jehož je Denní centrum součástí. Pro ukrácení dlouhé chvíle čekání na lékařku, na chvíli zašla...Paní V.si zde našla nové přátele a nyní dochází takřka pravidelně. Pravidelně se také schází se svými kamarádkami „koncentračnicemi“. Má ale i nepříjemné vzpomínky. Před návštěvou rodičů jedné kamarádky byla požádána, aby si náplastí zakryla vytetované číslo na ruce s odůvodněním, že rodiče neví, že je židovka. To ji bytostně urazilo. Kdyby to prý udělala, měla by pocit, že zradila památku všech, kteří během holocaust zaynuli.

Vyjádření klientů Denního centra

„ Do Denního centra docházím ze tří důvodů: Jednak si tady po obědě ve „svém“ křesílku pěkně odpočinu, dále se tady setkávám s lidmi, kteří jsou mými přáteli a dokonce se tady ještě vzdělávám, navštěvuji zde totiž kroužek francouzské a anglické konverzace. Měl jsem i možnost, abych se sám podělil o své zážitky z cest, o kterých jsem zde přednášel. U zdejšího počítače odesílám i přijímám emailovou poštu.“ (muž 89 let)

„ Hodně toho pamatuji - i toho zlého. Ráda vzpomínám na to dobré, např.na to, jak jsem hrávala na klavír. Jsem ráda, když tady poslouchám skladby Chopina. Také si tady občas ještě sama zahraji svou oblíbenou píseň na klavír.“ (žena 94 let)

„ Mám ráda ranní cvičení, které je denně – v sedě na židli, líbí se mi trénink paměti, muzikoterapie, nebo když si společně upečeme něco dobrého a potom to odpoledne v „Kavárně“ pojídáme a povídáme si při tom.“ (žena 88 let)

„Líbí se mi na výletech, nebo na rekondičních pobytech“ (muž 75 let)

Centrum také přijme dobrovolníky, kteří se mohou kontaktovat na tel čísle: **233 325 557**

Dr. Kateřina Tlustá, vedoucí Denního centra.

Výběrová literatura k judaismu

- Allegro, J.: Rukopisy od Mrtvého moře, Praha, Mladá fronta, 1969.
- Avineri, Š.: Zrození moderního sionismu, Praha, Sefer, 2001.
- Balabán, M., Tydlitátová, V.: Tázání po budoucím, Herrman a synové, 1998.
- Bardtke, H.: Příběhy ze starověké Palestiny: Tradice, archeologie, dějiny, Praha, Vyšehrad, 1990.
- Barnavi, E.: Atlas univerzálních dějin židovského národa od časů biblických praotců do současnosti, Praha, Victoria Publishing, 1995.
- Bergerová, N.: Na křižovatce kultur: Historie československých Židů, Praha, Mladá fronta, 1992.
- Bič, M.: Poklad v Judské poušti, Praha, ÚCN - Kalich, 1960.
- Bič, M.: Stopami dávných věků, Praha, Vyšehrad, 1979.
- Blodigová, A., Bubeník, J., Křest'an, J.: Židovské spolky v Českých zemích letech 1918 - 1948, Praha, Sefer, 2001.
- Bondyová, R.: Jakob Edelstein, Praha, Sefer, 2001.
- Boutmy, N. A.: Kabala, sekty a tajné spolky, Praha, V. Kotrba, 1925.
- Briess, I.: Vzpomínky na přerovské ghetto, Přerov, Státní okresní archiv, 2000.
- Brown, M.: Máme ruce od krve, Sborový dopis, 2001.
- Buber, M.: Chasidská vyprávění, Praha, Kalich, 1990.
- Buber, M.: Já a ty, Olomouc, Votobia, 1996.
- Buber, M.: Život chasidů. Praha, Nadace Arbor vitae, 1994.
- Carvalho, A. M.: Inkulturace a požadavky modernosti, Velehrad 2000.
- Co by měl každý vědět o židovství, Praha, Vyšehrad, 1998.
- Di Sante, C.: Židovská modlitba. K počátkům křesťanské liturgie. Praha, Oikúmené, 1995.
- Divišová, M.: Dialog křesťanů a židů, Praha, Vyšehrad, 1999.
- Dreyfus, M.: Dreyfusova aféra, jak jsem ji zažil, Praha, Odeon, 1984,
- Epsteinová, H.: Děti holocaustu, Praha, Volvox Globator, 1994.
- Fiedler, J.: Židovské památky v Čechách a na Moravě, Praha, Sefer, 1992.
- Filón A.: O stvořeni světa, O gigantech, O neměnnosti boží, Praha, Oikúmené, 2001.
- Fishbane, M.: Judaismus. Zjevení a tradice. Praha, Prostor 1996.
- Flavius, I.: Válka židovská I-II, Praha, Svoboda, 1991-1992.
- Flusser, D.: Esejské dobrodružství, Praha, Oikúmené, 1999.
- Franek, J.: Judaismus: Kniha o židovské kultúře, historii a náboženství, Bratislava, Archa, 1991.
- Gilbert, M.: Izrael: Dějiny, Praha, BB art, 2002.
- Halevi Z'ev B. S.: Cesta kabaly. Praha, Alternativa 1997.
- Hamoun, M.: Židovské osvícenství mezi Cordóbou a Berlínem I., Volvox Globátor, 1998.
- Hamoun, M.: Židovské osvícenství mezi Cordóbou a Berlínem II., Volvox Globátor, 2000.
- Hanuš, J., Češka, J.: Od katakomb ke světové církvi, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998.
- Haumann, H.: Dějiny východních Židů, Olomouc, Votobia, 1997.
- Heřman, J.: Židovské hřbitovy v Čechách a na Moravě, Praha, ÚCN - Rada ŽNO, 1980.
- Hippolytus.: Vymítání kacířstva, Praha, Bibliotheca gnostica, 1997.
- Hirsch, J.: Rabínská moudrost dle Talmudu, Olomouc, Votobia, 2001.
- Chmelíková, J.: Osud chebských Židů, Cheb, Chebské muzeum, 2000.
- Chouraqui, A.: Dějiny judaismu, Praha, Victoria Publishing, 1995.
- Jepsen, A.: Královská tažení ve starém Orientu: Od Sinuheta k Nabukadnezarovi, Praha, Vyšehrad, 1997.
- Kárný, M.: "Konečné řešení", Praha, Academia, 1991.

- Klenovský, J.: Židovské památky Moravy a Slezska, Brno - Olomouc - Ostrava, ERA - Státní památkový ústav v Brně - Státní památkový ústav v Olomouci - Státní památkový ústav v Ostravě, 2001.
- Klenovský, J.: Židovské památky Ostravy, Moravskoslezské nakladatelství, 1998.
- Klenovský, J.: Židovské památky v Lipníku nad Bečvou, Mikulov, Regionální museum v Mikulově, 1994.
- Klenovský, J.: Židovské památky Velkého Meziříčí, Muzeum silnic a dálnic, 1997.
- Knihy Žalmů, Melantrich, 1998.
- Knihy tajemství a moudrosti: Mimobiblické židovské spisy: pseudepigrafy I-III, překlad Starozákonní překladatelské komise ČBS, Praha, Vyšehrad, 1995, 1998, 1999.
- Kovář, F.: Filosofické myšlení hellenistického židovstva, Kladno, J. Šnajdr, 1922.
- Kovtun, J.: Tajuplná vražda: Případ Leopolda Hilsnera, Praha, Sefer, 1994.
- Kraus, O., Kulka E.: Noc a mlha, Praha, Naše vojsko, 1966.
- Krejča, A.: Antisemitismus v posttotalitní Evropě, Praha, Nakladatelství Franze Kafky, 1992.
- Kremer, J.: Budoucnost zemřelých, Praha, Vyšehrad, 1995.
- Krupp, M.: Sionismus a stát Izrael, Praha, Vyšehrad, 1999.
- Kuras, B.: Nebýt Golema, Praha, Evropský literární klub, 1999.
- Küschel, K. J.: Spor o Abrahama: Co židy, křesťany a muslimy rozděluje a co je spojuje, Praha
- Lagus, K., Josef P.: Město za mřížemi, Praha, Naše vojsko, 1964.
- Lancaster, B.: Judaismus, Praha, Euromedia Group, 2000.
- Lange, N.: Svět Židů: Kulturní atlas, Praha, Knížní klub, 1996.
- Langer, J.: Devět bran: Chasidů tajemství, Praha, Sefer, 1996.
- Lemaire, A.: Dějiny hebrejského národa, Praha, ERM, 1994.
- Lévinas, E.: Etika a nekonečno. Praha, Oikúmené, 1994.
- Lozano, J.: Podobenství a náповědi rabiho Izákaben Jehudy, Marek L., 2001.
- Mach, J.: Židé v dějinách Dobrušky, Dobruška, Městské muzeum, 1999.
- Martin, B.: Židovská menšina v dějinách, Olomouc, Votobia, 1997.
- Mayer, D.: Kapitoly z židovských dějin, Praha, ÚCN - Rada ŽNO 1989.
- Mendel, M.: Náboženství v boji o Palestinu, Brno, Atlantis, 2000.
- Messadié, G.: Obecné dějiny antisemitismu, Práh, 2000.
- Much, T., Pfeifer, K.: Svár bratří v domě izraelském: Židovstvo mezi fundamentalismem a osvícenstvím, Praha, Themis, 2000.
- Neher, A.: Studna exilu: Tradice a modernost. Myšlenkový svět Jehudy ben Becalel - rabi Löwa, pražského MaHaRaLa (1512-1609), Praha, Sefer, 1993.
- Nekvinda, L.: Tradiční náboženství u nás, Hradec Králové, Gaudeamus, 1999.
- Newman, J., Sivan, G.: Judaismus od A do Z: Slovník pojmů a termínů, Praha, Sefer, 1992.
- Pálka, P.: Židé a Morava I-VI, Kroměříž, Muzeum Kroměřížska, 1994-2000.
- Pavlincová, H.: Slovník judaismus - křesťanství - islám, Praha, Mladá fronta, 1994.
- Pěkný, T.: Historie Židů v Čechách a na Moravě, Praha, Sefer, 2001.
- Petrův, H.: Právní postavení Židů v Protektorátě Čechy a Morava (1939-1941), Praha, Sefer, 2000.
- Pirkej A.: Výroky otců: Traktát Babylónského talmudu s paralelním českým překladem a komentářem, Praha, Sefer, 1994.
- Rendtorff, R.: Hebrejská bible a dějiny: Úvod do starozákonní literatury, Praha, Vyšehrad, 1996.
- Rohling, A.: Talmudský Žid, Přerov, E. Dobrovolný, 1890.
- Rothkirchen, L., Schmidt-Hartmann, Dagan A.: Osud Židů v Protektorátu 1939-1945, Praha, Trizonia - Ústav pro soudobé dějiny, 1991.
- Royt, J., Šedinová, H.: Slovník symbolů, Praha, Mladá Fronta, 1998.

- Rybár, C.: Židovská Praha, Praha, TV Spektrum, 1991.
- Sadek, V., Franková A., Šedinová J.: Židovské dějiny, kultura a náboženství, Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1992,
- Sadek, V., Junga, J.: Židovské náboženské obce ČSR, Praha, Horizont, 1983.
- Sadek, V.: Židovská mystika v Praze. Myšlenky a duchovní hodnoty kabaly, Praha, Společnost židovské kultury, 1992.
- Sachar, H. M., Dějiny Státu Izrael, Praha, Regia - Goldstein & Goldstein, 1998.
- Sante, C.: Židovská modlitba, Praha, Oikúmené, 1995.
- Sashar, M.: Hovory o Bohu a světě s Ješajahu Leibowitzem, Praha, Sefer, 1996.
- Segert, S.: Starověké dějiny Židů, Praha, Svoboda, 1995.
- Segert, S.: Synové světla a synové tmy: Svědectví nejstarších biblických rukopisů, Praha, Orbis, 1970.
- Shmeruk, Ch.: Dějiny literatura jidiš. Olomouc, Votobia 1996.
- Schaeffer, F.: Ten, který je skutečností, Praha, Návrat domů, 1994.
- Schneider, L.: Klíč k Tóře, A-Alef, 2000.
- Scholem, G.: Davidova hvězda, Praha, nakl. Franze Kafky, 1996.
- Scholem, G.: Kábala a její symbolika, Praha, Volvox Globator, 1999.
- Schubert, K.: Židovské náboženství v proměnách věků, Praha, Vyšehrad, 1994.
- Schubert, Kurt.: Bible a dějiny, Trinitas, Svitavy 2000.
- Sidon, K.: Návrat Abrahámův, Půdorys, 1995.
- Slovník křesťansko-židovského dialogu. Praha, Oikúmené, 1994.
- Stemberger, G.: Talmud a midraš: Úvod do rabínské literatury, Praha, Vyšehrad, 1999.
- Stern, M.: Svátky v životě Židů, Praha, Vyšehrad, 2002.
- Tazbir, J.: Protokoly síónských mudrců: Pravda nebo podvrh?, Olomouc, Votobia, 1996.
- Terner, E.: Dějiny státu Izrael, Pardubice, KORA, 1991.
- Tomek, V. V.: Pražské židovské pověsti a legendy, Praha, Volvox Globator, 1995.
- Veber, V.: Žid v novodobých dějinách, Praha, Karolinum, 1997.
- Wehr, B.: Buber, Olomouc, Votobia, 1995.
- Wiesel, E.: Svět chasidů: Portréty a legendy, Praha, Sefer, 1996.
- Wiesel, Elie: Talmud: Portréty a legendy, Praha, Sefer, 1993.
- Wiessel, E.: Příběhy o důvěře, Praha, Portál, 2001.
- Wiessel, E.: Příběhy o naději, Praha, Portál, 2001.

Resumé

Název bakalářské práce:

Spolubytí se starými lidmi v „Denním centru Ch. Jordana“

Židovské obce Praha

Podtitul: **„Pohled dobrovolné pracovnice“**

Autorka: Iveta Krčová

Vedoucí práce: Doc. Anna Hogenová

Klíčová slova: Tóra, Tanach, judaismus, Izrael, staří lidé, specifika starých lidí, dobrovolník, „Vzpomínání na...“, spolubytí.

Ve své práci jsem chtěla upozornit na specifika práce se starými lidmi navštěvujícími „Denní centrum seniorů“ Židovské obce Praha z pozice dobrovolnice. Chtěla jsem také zdůraznit potřebu částečné znalosti historie, rituálů a potřeb starých lidí, kteří tato zařízení s ohledem na svoji kulturu navštěvují.

V dalším oddíle podrobněji rozvádím citlivý, ale zároveň velmi erudovaný přístup pracovníků „Denního centra seniorů“ k lidem navštěvujícím toto Denní centrum. Součástí je i „Etický kodex Denního centra seniorů“. V následujících oddílech se v krátkosti zaměřuji na význam aktivit dobrovolníků v zařízeních určených většímu počtu lidí.

Závěr mé práce shrnuje poznatky ze střeďech setkání pod názvem „Vzpomínání na...“ a z konkrétních nápadů, nad kterými jsem zapřemýšlela v průběhu mého spolubytí mezi lidmi navštěvujícími toto centrum.

POSUDEK OPONENTA
bakalářské práce

Jméno a příjmení studenta: Iveta Krčová

Téma diplomové práce: Spolubytí se starými lidmi v „Denním centru Ch. Jordana“ Židovské obce Praha

Jméno a příjmení oponenta: PhDr. Jana Šturzová

Hodnocení:

Ve své bakalářské práci Iveta Krčová upozorňuje na specifika a souvislosti sociální péče o seniory navštěvující Denní centrum seniorů Charlese Jordana Židovské obce Praha. Ukazuje zde také význam a přínos humanitního vzdělání pro pomáhající profese. Konkrétně se jedná o znalosti z oblasti kulturně historické, které Ivetě Krčové pomohly pochopit specifika péče o seniory autonomního kulturního etnika.

Své poměrně značné zkušenosti nasbírala diplomantka během své téměř tříleté praxe v Denním centru pražské Židovské obce. Záhy pochopila, jak jsou důležité znalosti z oblasti židovské kulturní historie při jednání a zacházení se seniory, jejichž vědomí identity a sebedůvěra jsou bezprostředně propojeny s vědomím jejich kulturní svébytnosti a odlišnosti od majoritní společnosti. Práce ukazuje, že nasbírala četné znalosti v oblasti židovské kultury, které zcela oprávněně považovala za důležité pro svoji praxi. Pro porozumění problematice, které se ve své bakalářské práci věnuje, využila také všechny studijní příležitosti, které jí PVŠPS nabízela. Jak na seminářích etiky, tak seminářích věnovaných mýtickým a rituálním aspektům současného života promýšlela odbornou problematiku kurzů v podmínkách své praxe.

Celková kompozice bakalářské práce je systematicky a přehledně strukturovaná. Od poukazů na kulturně historické kořeny židovského etnika, na jeho tradici jako důležité východisko při poznávání specifik v zacházení ze seniory hlásícími se k danému kulturně historickému původu, si všímá situace seniorů

z hlediska sociálních věd, zejména sociální práce. Po charakteristice samotného zařízení Denního centra Charlese Jordana se věnuje kompetencím zaměstnanců a vedení centra stejně jako samotných seniorů. V této části své práce charakterizuje také etické zásady judaismu. Podrobně se zabývá kritickým zhodnocením Etického kodexu sociálních pracovníků a jeho přínosu pro etickou reflexi praxe.

Teoretická sociálně-psychologická část práce se soustřeďuje na popis a rozbor situace seniorů. Vyhodnocuje současnou literaturu a výsledky výzkumů v dané oblasti a upozorňuje na možná rizika stejně jako na možnosti, jak se jich vyvarovat.

Významná část práce je věnovaná popisu a vyhodnocení praxe, kterou diplomantka v zařízení Denního centra Charlese Jordana absolvovala. Uvádí zde velký výčet volno-časových aktivit, z nichž některé i sama organizovala. V této části ukazuje, jak bytostně souvisí možnost seberealizace seniorů v rámci i takových aktivit se zajištěním prostředí, které dbá na etickou stránku vzájemných vztahů. Nastolení ovzduší vzájemné úcty a odpovědnosti je zde navíc podpořeno i zajištěním ohledů k tradicím a obřadům židovské kultury, které upevňují sebedůvěru seniorů.

Bakalářská práce obsahuje část, kterou osobně považuji za důležitou a kterou poskytla diplomantce možnost dlouhodobější praxe v jednom zařízení: totiž vyhodnocení osobních zkušeností z praxe, rozbor vztahu se seniory i ostatními spolupracovníky. Závěrem uvádí I. Krčová i návrhy na možná zdokonalení této praxe.

Velkým přínosem této práce je důraz na význam zajištění etického prostředí pěstujícího vzájemnou úctu a tedy i sebedůvěru seniorů. Tento smysl a účel má i pěstování tradice jako vazby na vlastní původ a své kořeny. Svoji práci doprovodila I. Krčová několika přílohami, které vysvětlují význam kulturně historických souvislostí v životě dané komunity. Tyto přílohy, které diplomantka samostatně zpracovala a věnují se kulturně etickým aspektům židovské tradice (obsahují např. i stručný slovník židovských pojmů), by si zasloužily samostatnou publikaci (třeba i na webových stránkách školy), aby mohly sloužit jako pomocné studijní texty v oblasti multikulturních aspektů sociální práce.

Text splňuje všechna kritéria bakalářské práce a doporučuji jej k obhajobě.

Navržené problémy pro obhajobu:

1. Kulturně sociální aspekty práce s minoritními etnickými společenstvími.
2. Etické problémy spojené s péčí o seniory.

Návrh klasifikace (nevyplňovat na třetím výtisku, určeném pro studenta):

ryborice
.....

19.5.2006

V Praze dne .....

✓
Jana Skuzová
.....

podpis oponenta práce

Posudek na bakalářskou práci kolegyně Ivety Krčové „Spolubytí se starými lidmi v „Denním centru Ch.Jordana“ Židovské obce Praha“

Předložená bakalářská práce „Spolubytí se starými lidmi v „Denním centru Ch.Jordana“ Židovské obce Praha (Podtitul: „Pohled dobrovolné pracovnice) představuje naprosto odpovídající obraz vědecké práce na vysoké škole zabývající se psychologií a sociální prací. Autorka Iveta Krčová zde logickým a velmi bytostným způsobem popisuje zvláštnosti této práce, které jsou typické právě oním propojením aspektu psychologického a sociálního. Výběr popisu spolupobývání se starými lidmi židovského původu je v tomto případě velmi příhodný a transparentní. Jedná se o lidi, kteří velmi často prožili období holocaustu, tj. prožili jedno z nejhorších období celých světových dějin.

Kolegyně Krčová uvádí čtenáře do problematiky výběrem nejdůležitějších a podstatných dějinných peripetií židovského národa, vybírá ty události, které korespondují se zvláštností lidí, s nimiž osobně pracovala. Specifikuje interpretaci židovských dějin v zemích Českých a na Moravě, zdůrazňuje význam popisu i osobními zkušenostmi. Kulminační bod dějinné recepcce je přirozeně v době vlády nacismu. Od tohoto úvodu přistupuje k popisu mýtu a rituálu v životě židovské komunity, zvýrazňuje úlohu rituálu jako zdroje sounáležitosti a věrnosti počátkům. Tento ohled je propojen i se zvláštním smyslem pro odpovědnost tohoto národa ke kořenům jejich vlastního náboženského založení. Ontologické a gnozeologické postřehy se zde navzájem doplňují a jsou důkazem, že autorka velmi poctivě prostudovala základní prameny.

Další kapitola se věnuje tématu „starých lidí.“ Vymezuje specifika této seniorské populace, charakterizuje „Denní centrum Ch. Jordana“ a to vše v propojení se zásadami judaismu z hlediska etického i náboženského. Celý tento pasus je veden snahou uchopit celek, habitus, nezůstávat jen u popisu nepodstatných epifenoménů. K tomu je zapotřebí seznámit čtenáře i s komplementárním doplňkem struktury obsluhujícího personálu a to především s jejich kompetencemi, protože tyto kompetence musejí respektovat zvláštnosti nejen tohoto etnika, ale také zvláštnosti starých lidí, kteří mají za sebou život plný mezních situací. Židovské svátky a jejich reflexe představuje vhloubení do iterace rituálů v jejich propojenosti s popisem konkrétního života v „Denním centru Ch. Jordana.“ Kolegyně Krčová konkretizuje výsledek dosavadního studia deskripcí setkání s těmito lidmi, s dojmy a prožitky, které mají vysokou výpovědní sílu.

Na této práci je vidět jak základní založení této vysoké školy je koncentrováno k propojení nejen studia psychologie a sociální problematiky, ale je také zacíleno na konkrétní sociální práce v propojení osobní recepcce s objektivními výsledky jednotlivých věd a ústí do intencionální propojenosti všech těchto složek v praktické součinnosti s konkrétními klienty. To je v podstatě základ Patočkovy Epimelei a také koncept fenomenologické celostní aspektuality dané problematiky. Přílohy mají funkci fenomenalizace rituálů a zvláštností židovského vztahu k celku světa jako celku. Studium literatury Prof. Sadka je tím nejlepším vstupem do problematiky. Je naším nejlepším filosofem v oblasti židovské mystiky. Práce po stránce formální i věcné splňuje všechna kritéria kladená na tento druh závěrečné práce, proto navrhuji hodnocení : **v ý b o r n ě**

Do rozpravy navrhuji tuto otázku: Co je to asymetrická odpovědnost E. Lévinase a jak souvisí s problémy Vaší práce?

V Praze dne 12.5. 2006

doc. PhDr. Anna Hogenová, CSc.

